

NOT DEFTERİ

8. SINIF

TÜRKÇE

2019 – 2020

Eğitim ve Öğretim Yılı

Hazırlayan: Fen/Fizik Öğretmeni Mehmet Şerif VARLIK

İletişim:

Whatsapp: 05330166279

e-posta: msvarlikfizik@hotmail.com

NOT DEFTERİ

8. SINIF
TÜRKÇE

İçindekiler.....	Sayfa 1
------------------	------------

1. ÜNİTE

Sözcükte Anlam Bilgisi

1. Bölüm.....	2
Sözcükte Anlam Özellikleri	
2. Bölüm.....	2
Sözcükler Arası Anlam İlişkileri	
3. Bölüm.....	4
Söz Gruplarında Anlam	

2. ÜNİTE:

Cümlede Anlam Bilgisi

1. Bölüm.....	5
Anlatımına Göre Cümleler	
2. Bölüm.....	6
Cümleler Arası Anlam İlişkileri	
3. Bölüm.....	7
Cümle Yorumlama	
4. Bölüm.....	8
Anlamına Göre Cümleler	

3. ÜNİTE

Paragrafta Anlam Bilgisi

1. Bölüm.....	11
Paragrafın Anlatımı	
2. Bölüm.....	13
Paragrafın Anlamı	
3. Bölüm.....	14
Paragrafın Yapısı	
4. Bölüm.....	15
Görsel Okuma	

4. ÜNİTE

Yazım Bilgisi

1. Bölüm.....	16
Yazım / İmla Kuralları	
2. Bölüm.....	22
Noktalama İşaretleri	
3. Bölüm.....	27
Anlatım Bozukluğu	

5. ÜNİTE

Dil Bilgisi

1. Bölüm.....	29
Fiilimsi	
2. Bölüm.....	30
Cümlelerin Öğeleri	
3. Bölüm.....	32
Cümle Vurgusu	
4. Bölüm.....	32
Fiillerde Çatı	
5. Bölüm.....	33
Cümle Çeşitleri	

6. ÜNİTE

Söz Sanatları ve Metin Türleri

1. Bölüm.....	36
Söz Sanatları	
2. Bölüm.....	37
Düz Metin Türleri	

1. Ünite: Sözcükte/Kelimede Anlam Bilgisi

1. Bölüm: Sözcükte Anlam Özellikleri (Sözcükte Çok Anlamlılık)

Gerçek/Temel Anlamı?

- ✓ Akla gelen ilk anlamı.

Mecaz Anlamı?

- ✓ Gerçek anlamından ayrı yeni anlamı.

Terim Anlamı?

- ✓ Bilim, sanat, spor ya da meslek alanına özgü kazandığı anlamı.

Soru: Ağız sözcüğün anlam çeşidini yazınız.

1. Çocuğun ağzında bir şey var. (.....)
2. O, kimseye ağız açtırmadı. (.....)
3. Rumeli ağzıyla konuşuyor. (.....)

Cevap:

1. Çocuğun ağzında bir şey var. (Gerçek)
2. O, kimseye ağız açtırmadı. (Mecaz)
3. Rumeli ağzıyla konuşuyor. (Terim)

1. Ünite 2. Bölüm: Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

- ✓ Yazılışları farklı, anlamları aynı.
 - siyah – kara
 - cevap – yanıt
 - kalp – yürek – gönül
 - kelime – sözcük
 - al – kırmızı
- ★ Birbirlerinin yerine kullanılabilir.
- ★ Her sözcüğün eş anlamlısı yoktur.
- ★ Bazen birbirinin yerini tutmayabilir.
 - “kara bahtlı” = “kötü şanslı”
 - “kara” kelimesinin eş anlamlısı “siyah” değil “kötü” kelimesidir.

Yakın Anlamlı Sözcükler

- ✓ Yazılışları farklı, anlamları yakın.
 - basmak – çiğnemek – ezmek
 - tutmak – yakalamak
 - korkak – çekingen
 - saçmak – dağıtmak
 - dargın – küskün – kırgın
- ★ Anlamları arasında bağlantı var ama birbirinin yerini tamamen tutamaz.
- ★ Cümledeki kullanımı belirleyici olur.
 - “Yasaları çiğnemek”
 - “Çiçeklere basmak”
 - “çiğnemek” ve “basmak” arasında yakın anlamlılık yoktur.

Zıt/Karşıt Anlamlı Sözcükler

- ✓ Anlamca birbirinin karşıtı.
 - uzak ↔ yakın
 - kirli ↔ temiz
 - güzel ↔ çirkin
 - soğuk ↔ sıcak
 - sağ ↔ sol
- ★ Her sözcüğün zıt anlamlısı yoktur.
- ★ Bir sözcüğün olumsuzluğu, o sözcüğün zıt anlamlısı değildir.
 - gelmek – gelmemek (olumsuzu)
 - gelmek – gitmek (zıt anlamlısı)
 - kirli – kirsiz (olumsuzu)
 - kirli – temiz (zıt anlamlısı)

- ★ Her iki sözcüğün gerçek ya da mecaz anlamlı olması gerekir.

→ “Dün akşam bize geldi.”
“Bu işin sonu nereye gider?”
“gelmek” ve “gitmek” birbirinin karşıtı değildir.

Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

- ✓ Yazılışları aynı, anlamları farklı.
 - Yüzü bana dönüktü. (yüz: Çehre, surat, sima)
 - Dügününe yüz kişi gelmiş. (yüz: sayı)
 - Kıyıda iki çocuk yüzüyordu. (yüzmek: Suda ilerlemek)
 - Koyunun derisini yüzdüler. (yüzmek: Derisini soymak)
- ★ Düzeltme işareti olanda sesteşlik yok.
 - Hava soğuktan kar yağıyordu. Bu seneki kârımız iyi.
 - hala – hâlâ
 - adet – âdet
- ★ Temel ve yakın arasında sesteşlik yok.
 - Karabatak suya daldı. Uzmanlığını hangi dalda yaptı?
- ★ Temel ve mecaz arasında sesteşlik yok.
 - Kuru otlar, bir kibrit değse yanar. Bu yazarın kuru bir anlatımı var.

Eş Köklü (Kökteş) Sözcükler

- ✓ Yazılışları aynı, anlamları yakın.
- ★ Bazen ad kökü, bazen de fiil kökü olur.
 - Bir damla su bile kalmadı. (ad)
 - Çeşme sabaha kadar damladı. (fiil)

Genel – Özel Anlamlı Sözcükler

- ✓ Söylenişte tekil fakat anlamı geniş olana genel, anlamı daha dar olana ise özel anlamlı sözcük denir.
 - varlık – canlı – bitki – çiçek – papatya
GENEL ↔ ÖZEL
Sözcükler genelden – özele sıralandı.

Somut – Soyut Anlamlı Sözcükler

Somut Anlamlı Kelimeler:

- ✓ Beş duyu organımız olan göz, deri, kulak, dil ve burundan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıkları karşılar.
 - Rüzgâr, yağmur, soğuk, sıcak, ekşi, çiçek, gürültü, aydınlık, karanlık...

Soyut Anlamlı Kelimeler:

- ✓ Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız kavramları ifade eden sözcüklerdir.
 - Kin, iyilik, kötülük, nefret, kıskançlık, ayrılık, özlem, aşk, sevgi, mutluluk...
- ★ Somut ve soyut anlamlı sözcükler arasında doğrudan bir ilişki yoktur.

Nicel – Nitel Anlamlı Sözcükler

Nicel Anlamlı Kelimeler:

- ✓ Ölçülebilen veya sayılabilen özellikleri gösterir.
 - Ağacın uzun dallarını testereyle kestim.
 - Okul, yüksek binaların arasında kalmış.
 - İşyerime yakın bir ev satın aldım.

Nitel Anlamlı Kelimeler:

- ✓ Ölçülemeyen ve sayılamayan özellikleri gösterir.
 - Ekşi yoğurdu ayran yaparak değerlendirebilirsin.
 - Annemin lezzetli yemekleri burnumda tütüyor.
 - Güleç yüzüyle çevresine neşe saçıyordu.
- ★ Cümle içindeki kullanımına göre bazen nicel bazen de nitel anlamlı olabilir.
 - Okul yıllarında onunla yakın arkadaşlık. (nitel)
 - Stadyum evimize çok yakındı. (nicel)

1. Ünite**3. Bölüm:****Söz Gruplarında Anlam
(Söz Öbekleri)****Deyimler**

- ✓ Bir olayı, durumu ve kavramı daha etkileyici anlatmak için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamdan uzaklaşıp kendine özgü anlam kazanan kelime gruplarıdır.
- ★ Anlattıklarımızı ilgi çekici hâle getirir.
- ★ Kısa bir şekilde anlatmış oluruz.

Deyimlerin Özellikleri:

1. Kalıplaşmış sözlerdir.
 - ★ Sözcüklerin yerine eş anlamlıları bile getirilemez.
 - ★ Sözcüklerin yerleri değiştirilemez.
 - Suratından düşen bin parça (Yanlış)
 - Yüzünden düşen bin parça (Doğru)
2. Şahsa ve zamana göre çekimlenebilir.
 - Öğretmenin gözüne gir~~dim~~. (Ben)
 - Öğretmenin gözüne gir~~dik~~. (Biz)
3. Genellikle mecaz anlamlıdır.
4. Gerçek anlamlı olanlar da vardır.
5. Ders verme amacı taşımaz.
6. Sözcük grubu ya da cümle şeklinde bulunabilir.

Atasözleri

- ✓ Uzun gözlem ve deneyimler sonucu oluşmuş, bilgi ve öğüt veren kalıplaşmış söz gruplarıdır.

Atasözlerinin Özellikleri:

1. Söyleyeni belli değildir.
2. Kalıplaşmış sözlerdir.
3. Birçoğunda mecazlı bir söyleyiş vardır.
4. Gerçek anlamlı olanlar da vardır.
5. Bazıları aynı veya yakın anlamlıdır.
 - Körle yatan şaşı kalkar.
 - Üzüm üzüme baka baka kararır.
6. Atasözlerinin bazıları zıt anlamlıdır.
 - Fazla mal göz çıkarmaz.
 - Azıcık aşım, kaygısız başım.

Atasözleri ile Deyimlerin Ortak Özellikleri:

1. Söyleneni belli değildir.
2. Kısa ve özlü sözlerdir.
3. Kalıplaşmış sözlerdir.
4. Genellikle mecaz anlam taşırlar.

Atasözleri ile Deyimlerin Farkları:

1. Atasözleri cümle şeklindedir. Deyimler ise söz grubu şeklindedir.
2. Atasözleri tüm zamanlar ve herkes için geçerlidir. Deyimler ise anlık durumlar veya kişiler için geçerlidir.
3. Atasözleri topluma öğüt/ders verir. Deyimlerin ders verme özelliği yoktur.

Özdeyişler (Vecizeler)

- ✓ Bir düşüncüyü kısa ve özlü bir şekilde anlatan, bir veya birkaç cümleden oluşan, söyleyeni belli söz gruplarıdır.
- ★ Söyleyenini bellidir.
- ★ Atasözleri gibi yaşanan olaylardan, çıkarılan sonuçlara/derslere dayanır.
- Boş bir çuvalın ayakta durması zordur. (B. Franklin)

2. Ünite: Cümlede Anlam Bilgisi

1. Bölüm: Anlatımına Göre Cümleler

Öznel Anlatımlı Cümleler

- ✓ Doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişir.
- “Roman en güzel yazı türüdür.”
- Mavi elbise insanlara yakışıyor.

Nesnel Anlatımlı Cümleler

- ✓ Doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilir yargıları içerir.
- İstanbul 1453’te fethedildi.
- Yazar, bu romanında aile bireyleri arasındaki sorunları anlatıyor.

Tanım Cümleleri

- ✓ Varlıkların ne olduklarını tam olarak belirtmek için kurulur.
- ★ “Bu nedir?”, “Bu kimdir?” sorularına cevap verir.
- Lirik şiir, duyguların çok etkili ve coşkulu bir biçimde dile getirildiği şiir türüdür.
- Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları yazılara otobiyografi denir.

İçerik (Konu) Cümleleri

- ✓ Yazarın, yapıtında ele aldığı konudur.
- Sanatçı, eserinde bir çobanın köydeki yaşamını anlatıyor.
- Şiirlerinde ayrılık acısını işlemiştir.

Üslup (Biçem) Cümleleri

- ✓ Kişisel anlatım biçimidir.
- ★ Dili kullanma biçimi ve anlatım şekli.
- ★ Cümlelerin uzunluğu, kısalığı, sözcük seçimi, sanatlı ya da yalın oluş.
- ★ “Nasıl anlatılmış?” sorusuna cevap verir.
- Sanatçı, eserinde gerçekleri kısa, yalın cümlelerle dile getirmiş.
- Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yerine, günlük konuşma dilini tercih etmiştir.

Doğrudan (Dolaysız) Anlatımlı Cümleler

- ✓ Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden aktarılmasıdır.
- ★ Aktarılan söz genellikle tırnak işareti içerisinde yazılır.
- ★ Virgül kullanılarak da aktarılabilir.
- Atalarımız, kalem kılıçtan keskindir, der.
- Ablama “Gelirken bilgisayarımı da getir.” demiştim.

Dolaylı Anlatımlı Cümleler

- ✓ Başkasından alınan sözün, kendi sözcüklerimizle aktarılmasıdır.
- ★ “söyledi, belirtti, açıkladı” gibi eylemlerle biter ya da yüklemli öğrenilen geçmiş zamanla çekimlenir.
- Doktor, babama ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini tembih etti.
- Onunla bir daha konuşmayacağını söyledi.

Kinayeli Anlatım İçeren Cümleler

- ✓ Cümledeki düşüncenin, alaycı biçimde, tersini kastetmektir.
- Okulunu ne kadar çok sevdiğin yirmi gün devamsızlık yapmandan belli.
- Takımımız bu haftaki maçında muhteşem bir oyunla 4-0 mağlup oldu.

Aşamalı Durum Bildiren Cümleler

- ✓ Bir olayın veya durumun giderek değiştiğini bildiren cümlelerdir.
- ★ Eylem aniden değil, süreç içinde gerçekleşir.
- Diktiğimiz fidanlar günden güne uzuyor.
- Uçak önce havalandı, sonra yavaş yavaş bulutların arasında kayboldu.

2. Ünite

2. Bölüm:

Cümleler Arası Anlam İlişkileri

Eş Anlamlı Cümleler

- ✓ Aynı konuyu/düşünceyi, farklı sözcükler ve dizim ile dile getirirler.
- Belirli bir hedefi olmayan insana kimse yardımcı olamaz.
- Bir insan hangi limana yelken açtığını bilmiyorsa hiçbir rüzgâr işine yaramaz.

Yakın Anlamlı Cümleler

- ✓ Aynı özü ve aynı ruhu taşırlar.
- Hayatını insanların mutluluğuna adanmıştı.
- İnsanları mutlu etmek için ömür boyu çalışmaktan zevk aldı.

Karşıt (Zıt) Anlamlı Cümleler

- ✓ Anlamca birbirine zıttırlar ve birbiriyle çelişirler.
- ★ Konuları aynı fakat bakış açıları farklı.
- Sanayileşme, çevreye zarar verir.
- Gelişmek isteyen toplumlar, sanayiye önem vermelidir.

Neden (Sebebe) – Sonuç İlişkili Cümle

- ✓ Bir eylemin hangi gerekçeyle/sebeple yapıldığını bildirir.
- ★ Hem neden hem sonuç gerçekleşmiştir.
- ★ “Niçin?” ve “neden?” soruları sorulur.
- ★ “-den dolayı” bağlacı iki cümleyi bağlar.
- Hasta olduğum için okula gelemedim.
- Okulların açılmasıyla masraflar arttı.

Amaç – Sonuç İlişkili Cümle

- ✓ Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğini belirtir.
- ★ Amacın gerçekleştiğine dair bir bilgi yok.
- ★ Sadece sonuç gerçekleşmiştir.
- ★ “Hangi amaçla?” sorusu sorulur.
- ★ “amacıyla” bağlacı iki cümleyi bağlar.
- Sınavı kazanmak için çok çalışmış.
- Kilo vereyim diye spor yapıyor.

Koşul (Şart) – Sonuç İlişkili Cümle

- ✓ Bir olayın/durumun gerçekleşmesinin, başka bir olaya/duruma bağlı olması.
- ★ Koşul anlamı “-se, ise, -ince, -dikçe, mi, ama, üzere, yeter ki” ile sağlanabilir.
- Temiz bir dünya istiyorsan yerlere çöp atma.
- Müzik dinleyebilirsin ama sesini fazla açmayacaksın.

Uyarı: İstek cümlesi de “-se, -sa” eki alır ama koşul anlamı taşımaz.

- Otobüsle gelme de trenle gelse.

Açıklama İlişkili Cümle

- ✓ Neden- sonuç ilişkisinin tersidir.
- ★ “çünkü, demek ki, öyleyse, anlaşıyor ki” bağlaçlarıyla oluşturulur.
- Batman’ı seviyorum çünkü en güzel yıllarım orada geçti.
- Bir kez bile arayıp sormadı, demek ki bizi pek sevmemiş.

Karşılaştırma Cümlesi

- ✓ Birden fazla varlık, kavram ya da durum karşılaştırılır.
- ★ Benzerlik, farklılık, üstünlük gibi durumlar karşılaştırılır.
- ★ “gibi, kadar, en, daha, çok, göre, fazla” vb karşılaştırma için kullanılır.
- Kışın Sivas, İstanbul’dan daha soğuktur.
- Televizyon da sinema kadar etkilidir.

2. Ünite

3. Bölüm:

Cümle Yorumlama

Cümlelerin Konusu

- ✓ Üzeride durulan kavramlar konusunu verir.
- ★ Neyin anlatıldığı sorulur.
- ★ “Bu cümle neyi anlatıyor?” diye sorarız.
- “Öğretmen bir toplumun yapı taşıdır.”
 - Konusu: “öğretmenin önemi” dir.

Cümlelerin Ana Fikri (Ana Düşünce)

- ✓ Asıl anlatılmak istenen fikir veya cümlede verilmek istenen mesajdır.
- “Eğer bir romancı yazdığı eserlerin geniş kitleler tarafından okunmasını, beğenilmesini arzu ediyorsa yapacağı ilk iş seslendiği halkın anlayabileceği bir dil kullanmak olmalıdır.”
 - Ana fikri: “Yalın bir dil kullanan sanatçı, daha fazla okunur.”

Cümleden Çıkarılamayacak Yargı

- ✓ Cümlelerin anlamıyla çelişen yargıları bulmamız istenir.
 - ★ Öncelikle cümleden çıkarılabilecek yargılar bulunur.
 - “Mehmet’in kardeşi dün de okula gitmedi.”
 - Bu cümleden çıkarılabilecek ve çıkarılamayacak anlamları bulalım:
1. “Mehmet evin tek çocuğu değildir.”
 2. “Mehmet ‘in kardeşi 0-6 yaş arasında değil.”
 3. “Mehmet ‘in kardeşi bugün de okula gitmemiş.”
 4. “Mehmet kardeşinden başarılıdır.”
- Yukarıdaki cümlelere baktığımızda:
1. cümle “kardeş”,
 2. cümle “okul”,
 3. cümle “dün de” sözcüklerinden çıkar.
 4. cümleyi verilen cümleden çıkaramıyoruz.

Cümleden Çıkarılabilecek Yargı

- ✓ Anlatılmak istenenin veya çıkarılabilecek yargının bulunmasıdır.
- ★ Cümlelerin ana düşüncesi de diyebiliriz.
- ★ “Bu cümlede yazar bize ne demek istedi?” diye sorarız.
- “Yazar, eserlerinde günlük hayatta olan şeyleri olduğu gibi, hiçbir abartmaya gitmeden anlatmıştır.”
 - Yargısı: “Yazar, eserlerinde içinde yaşadığı toplumu anlatmıştır.”

Cümle Tamamlama

- ✓ Boş bırakılan yerlerin anlam bütünlüğünü ve uyumunu sağlayacak şekilde doldurulmasıdır.
- ★ Cümleler ya da sözler arasında;
 - Anlamsal ilişki doğru kurulmalıdır.
 - Zaman ve kişi yönünden uyum olmalıdır.
 - Uygun bağlaçlar kullanılmalıdır.
- ★ Seçeneklerden gidilerek de çözülebilir.
- “Anneme Anneler Günü için bir aldım.”
 - Bu boşluğa “hediye” yazabiliriz.

Cümle Oluşturma (Doğru Sıralama)

- ✓ Sözcük ya da sözcük gruplarının anlamlı ve kurallı bir cümle haline getirilmesidir.
- ★ Öncelikle yüklemi belirleyerek sona yerleştiririz.
- 1. aynı şeyleri
2. başkalarının düşüncelerini
3. dinleyerek de
4. okuyarak
5. yapabiliriz
6. nasıl öğreniyorsak
 - Doğru sıralama şu şekildedir:
”Baskalarının düşüncelerini okuyarak nasıl öğreniyorsak aynı şeyleri dinleyerek de yapabiliriz.”

Düşüncenin Yönünü/Akışını Değiştiren Sözcükler

- ✓ “Fakat, ama, lakin, ancak, oysa, ne var ki, yalnız, halbuki” gibi sözcükler akışı değiştiren sözcüklerdir.
- ➔ “Ahmet çalışkan, dürüst, efendi bir öğrencidir ama ...”
 - “yazısı güzel değil.”

Örtülü Anlam

- ✓ Açık olarak söylenmediği halde, cümlelerin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlamdır.
- ★ Örtülü anlamın bulunduğu cümlelerde karşılaştırmalara ve aşamalı durumlara yer verilebilir.
- ★ Ağırlıklı olarak “de” bağlacı kullanılır.
- ➔ “Öğretmenler toplantısına annem de katıldı.”
 - Bu cümlede toplantıya annesi dışında katılanların da olduğu anlamı çıkar.

2. Ünite

4. Bölüm:

Anlamına Göre Cümleler

Öneri (Teklif) Cümlesi

- ✓ Bir sorunu çözmek veya daha iyiye ulaşmak için görüş ve düşüncelerin öne sürülmesidir.
- ➔ Konuyu iyice anlamak istiyorsan, önce tekrar et, sonra da bol bol soru çöz.

Varsayım Cümlesi

- ✓ Gerçekleşmemiş bir olayın gerçekleşmiş gibi ya da gerçekleşmiş bir olayın hiç gerçekleşmemiş gibi kabul edilmesidir.
- ★ “tutalım ki, diyelim ki, farz edelim, düşün ki” gibi ifadelerle yer verilir.
- ➔ Diyelim ki bu uçağa yetişemedin.

Eleştiri Cümlesi

- ✓ Bir yapının, bir insanın veya bir durumun doğru ya da yanlış yönlerini belirtmektir.
- ★ Eleştiri, olumlu eleştiri ve olumsuz eleştiri olmak üzere ikiye ayrılır.
- ➔ Konuları açık ve anlaşılır bir dille ele almış.
- ➔ Kimi öyküleri, öykü olmaktan çok köşe yazısıdır.

Öz Eleştiri Cümlesi

- ✓ Bir kişinin kendi davranışları üzerinde yürüttüğü yargıları içerir.
- ➔ Düşünmeden konuşarak arkadaşımın kalbini kırdım.

Davranış Cümlesi

- ✓ Birine veya bir şeye karşı sergilenen hâl, hareket, tavır ve tutumları anlatır.
- ➔ Ev sahibi bizi çok sıcak karşıladı.

Ön Yargı (Peşin Hüküm) Cümlesi

- ✓ Bir kişi veya bir durumla ilgili önceden edinilmiş olumlu – olumsuz yargıdır.
- ➔ Bu işi kesinlikle başaramayacak.
- ➔ Bu kitap bu yılın en çok okunan kitabı olacak.

Uyarı Cümlesi

- ✓ Kişileri yanlış davranışlardan uzak tutmak için konuyla ilgili ikaz, kural ve hatırlatmaları içerir.
- Kışın zincir takmadan yola çıkmayın.

Görüş Cümlesi

- ✓ Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargıyı belirtir.
- Hepimiz hatalarımızdan ders çıkarmalıyız.

Sitem Cümlesi (Yüzüne karşı açıkça söylemek)

- ✓ Bir durumdan duyulan rahatsızlığı kişinin yüzüne karşı ifade etmektir.
- İnsan, kendisine bunca emeği geçen insanı bir kere de olsa arayıp sorar.

Yakınma/Şikayet Cümlesi (Arkadan söylemek)

- ✓ Bir durumdan duyulan rahatsızlığı kişinin arkasından ifade eder.
- Gittiğinden beri hiç aramadı.

Not: Sitem ile yakınma arasındaki fark:

- Sitemde bir kişiden duyulan rahatsızlık kişinin kendisine söylenir.
- Yakınmada ise başkalarına anlatılır.

Hayıflanma Cümlesi

- ✓ Bir kişinin yapmadığı bir işten dolayı duyduğu üzüntüyü anlatır.
- Hocanın anlattığını keşke yazsaydım.

Pişmanlık Cümlesi

- ✓ Yapılan bir hata veya yanlış sonucunda duyulan üzüntüyü belirten cümlelerdir.
- Keşke ona bu sözleri söylemeseydim.

Not: Hayıflanma ile pişmanlık farkı:

- Hayıflanmada yapılmayan bir işten dolayı duyulan üzüntü anlatılır.
- Pişmanlıkta ise yapılan bir işten dolayı duyulan üzüntü söz konusudur.

Küçümseme Cümlesi

- ✓ Değer vermeme, küçük görme, önemsememe, hafife alma anlamı taşır.
- O da güya okuyacak da adam olacak.

Azımsama Cümlesi

- ✓ Bir şeyin miktarca az olduğunu, yetersiz görüldüğünü ifade eder.
- Bir tanecik mi ayakkabın var?

Şaşırtma Cümlesi

- ✓ Beklenmeyen bir durum karşısında ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememe, hayrete düşme anlamı taşır.
- Ne, demek doktor oldun!

Beklenti Cümlesi

- ✓ Gerçekleşmesi beklenen davranış ve işleri bildirir.
- ☆ Bazen gerçekleşir bazen gerçekleşmez.
- Sınavdan yüksek not almayı umuyorum.
- Bizi bu sefer daha sıcak karşılayacağını düşünmüştük.

Özlem (Hasret) Cümlesi

- ✓ Geçmişte yaşanan günlerin tekrar yaşanma isteğini ya da bir yeri veya kişiyi görme isteğini dile getirir.
- Eskiden bayramlar bir başka kutlanırdı.
- Fırsat olsa da onu tekrar görebilsem.

Tasarı Cümlesi

- ✓ Gelecekte yapılması planlanan işlerin belirtilmesidir.
- Önümüzdeki ay tatile çıkmayı düşünüyorum.

Onay (Bir Düşünceye Katılma) Cümlesi

- ✓ Yapılan bir işin ya da davranışın yerinde ve doğru olduğunun kabul edilmesidir.
- Öğretmenine saygı göstererek yerinde bir davranış sergiledi.

Tahmin Cümlesi

- ✓ Akla, sezgilere, gözlemlere veya birtakım verilere dayanarak, olacak bir şeyi önceden kestirebilmedir.
- Şu anda öğretmen derse başlamıştır.

Olasılık/İhtimal Cümlesi

- ✓ Gerçekleşmesi kesin olmayan bir olayın veya bir durumun ortaya çıkmasının beklenilmesi, umut edilmesidir.
- Tatilde Karabük'e gidebiliriz.

Not: Olasılık ile tahmin arasındaki fark:

- Olasılıkta "ikilem" yani "öyle de olabilir, böyle de olabilir." anlamı hakimdir.
- Tahminde ise "ikilemi" görmeyiz ve tecrübelerden hareketle "emin oluş" havası vardır.
- Olasılığa göre tahminde "kesinlik" daha fazladır.

Çaresizlik Cümlesi

- ✓ Olay ve durumlar karşısında yapılabilecek herhangi bir şey olmamasıdır.
- Bu olay onun elini kolunu bağlamıştı.

Beğeni Cümlesi

- ✓ Beğenme, takdir etme, övme veya onaylama işini bildirir.
- Her türlü rezaletin yaşandığı bu çevrede dürüst ve tertemiz bir insan olarak yetişti.

Abartma Cümlesi

- ✓ Bir şeyi olduğundan çok veya az gösterilerek anlatılmasıdır.
- Adam o kadar zayıf ki üflesek uçacak.

Endişe (Kaygı) Cümlesi

- ✓ Olumsuz bir durumun gerçekleşme olasılığından dolayı duyulan kaygıyı anlatır.
- Acaba yolda başlarına bir şey mi geldi?

Gözlem Cümlesi

- ✓ Bir varlığın, durumun veya olayın niteliklerinin gözleme dayalı olarak anlatılmasıdır.
- Çocuk bizimle konuşurken sürekli sallanıyordu.

Kesinlik Bildiren Cümle

- ✓ Şüphe ve olasılık barındırmamak yani anlamda kesinlik olmasıdır.
- ★ Nesnel anlatımlıdır.
- Bu yörenin dereleri kışın donar.

Kararlılık Bildiren Cümle

- ✓ Kararında direnme, kesin karar vermiş olma durumunu belirtir.
- Hiçbir güç beni annemden ayıramaz.

Kararsızlık Bildiren Cümle

- ✓ Herhangi bir konuyla ilgili olarak karar verememeyi ifade eder.
- Tiyatroya mı gitsem, sinemaya mı?

Eşitlik Bildiren Cümle

- ✓ İki veya daha çok şeyin eşit olması durumunu ifade eder.
- Kazandığımız paraları yarı yarıya paylaştık.

Bilinenin Durumun**Soruyla Vurgulandığı Cümle**

- ✓ Amaç soru sormak değil, bilinen bir durumun öne çıkarılması veya vurgulanmasıdır.
- Hangimiz bu kampanyaya katılmak istemeyiz ki?

3. Ünite: Paragrafta Anlam Bilgisi

1. Bölüm: Paragrafın Anlatımı

Anlatım Teknikleri/Biçimleri

Betimleme

- ✓ Varlıkların, zihninde canlanacak şekilde ayırt edici nitelikleriyle resim çizer gibi anlatılmasıdır.
- ★ Tasvir etmedir.
- ★ Gözlem esastır.
- ★ Açıklayıcı Betimleme → Nesnel.
- ★ İzlenimsel Betimleme → Öznel.

Öyküleme

- ✓ Tasarlanmış veya yaşanmış bir olayın anlatılmasıdır.
- ★ Hikâye etmedir.

Öyküleme ile Betimleme Farkı:

- ★ Öykülemede olay var.
- ★ Betimlemede ise durum var.
- ★ Öykülemede zaman akış halindedir.
- ★ Betimleme ise belli bir zamanda durur.
- ★ Öyküleme bir film gibidir.
- ★ Betimleme ise bir fotoğraf gibidir.

Açıklama

- ✓ Bilgi verme amaçlı bir anlatımdır.
- ★ Sade ve anlaşılır bir dil kullanılır.
- ★ Nesnel bir anlatım hakimdir.

Tartışma

- ✓ Kendi doğrularına inandırmak ve kendi gibi düşündürmek için kullanılan bir anlatımdır.

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Tanımlama

- ✓ Bir varlığın ne olduğunun açıklanmasıdır.
- ★ “Bu nedir?” sorusuna cevap verir.
- ★ Varlığın belirlenmesi amaçlanır.

Karşılaştırma

- ✓ Birden fazla varlık arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılır.

Örneklendirme

- ✓ Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesidir.
- ★ Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır.

Tanık Gösterme (Alıntı Yapmak)

- ✓ İnanılabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasıdır.

Uyarı: Kişinin sadece ismini vermek “örneklendirme” olur.

Sayısal Verilerden Yararlanma

- ✓ İstatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

Benzetme

- ✓ Bir varlığı başka bir varlığın özellikleriyle anlatmaktır.

Anlatım Özellikleri/İlkeleri

Doğallık

- ✓ Anlatımın yapmacıksız, günlük yaşantıda olduğu gibi, sanat yapmadan, süs ve özentiden uzak yapılmasıdır.

Duruluk

- ✓ Anlatımın açık ve anlaşılır olmasıdır.
- ★ Anlaşılması zor ifadelerden uzak durmaktır.
- ★ Sembollerin kullanılmamasıdır.

Sürükleyicilik

- ✓ Okuyucunun ilgisini canlı tutmak, okuyucuyu esere bağlamaktır.

Akıcılık

- ✓ Yazının kolay okunabilmesi ve rahatsız eden kelimelerin kullanılmamasıdır.
- ★ Düşünceler kolay ve anlaşılabilir bir biçimde sıralanabilmelidir.
- ★ Ses sanatları akıcılığın vazgeçilmeyen unsurlarından biridir.

Yoğunluk

- ✓ Birçok anlamı birarada vermektir.
- ★ Anlam içinde anlam bulunacak şekilde bir anlatımı tercih etmektir.

Tutarlılık

- ✓ Anlatımda birbiriyle çelişen düşünceler ileri sürmeme, sık sık düşünce değiştirmemektir.

Açıklık

- ✓ Anlatımdan okuyucunun çıkardığı anlam ile yazarın vermek istediği mesajın aynı olmasıdır.
- ★ Anlatılmak istenenin kolayca anlaşılması demektir.

Özgünlük

- ✓ Anlatımda başkasına benzememe, kendine has olmaktır.
- ★ Yazıda taklitçilikten kaçınma; farklı, yeni, alışılmışın dışında olmaktır.

Kalıcılık

- ✓ Geçmiş dönemde ortaya konan bir yapının, gelecekte de ilgi görmesidir.

Özlülük

- ✓ Anlatımda az sözle çok anlam ifade edebilmektir.
- ★ Sözü uzatmadan, kısa tutarak mesajı en öz şekilde vermektir.

Ulusallık (Yerellik)

- ✓ Sadece bir ulusun kültürel özelliklerini taşımaktır.

Evrensellik

- ✓ Bir sanat yapısının dünyadaki tüm insanlara hitap eden bir özellik taşımasıdır.

Çağdaşlık

- ✓ Çağının gerisinde kalmamak, çağına uygun özellikler taşımaktır.

İçtenlik

- ✓ Anlatımın yürekten, candan, samimi olmasıdır.

Anlatıcı Türleri**Birinci Kişi Ağzıyla Anlatım**

- ✓ Yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı anlatır.
- ★ Birinci tekil şahıs “ben” veya birinci çoğul şahıs “biz” ekleri kullanır.

Üçüncü Kişi Ağzıyla Anlatım

- ✓ Yazar, duyduğu veya gördüğü şeyleri anlatır.
- ★ Üçüncü tekil şahıs “o” veya üçüncü çoğul şahıs “onlar” ekleri kullanır.

Anlatıcı Bakış Açıları**Kahraman Bakış Açısı**

- ✓ Olayların, kahramanlardan biri tarafından anlatılmasıdır.
- ★ Birinci kişi ağzı kullanılır.

Gözlemci Bakış Açısı

- ✓ Olaylar, bir kamera tarafsızlığıyla anlatılır.
- ★ Üçüncü kişi ağzından bir anlatım vardır.

İlahî Bakış Açısı

- ✓ Anlatıcı, olayların gelişiminden kahramanların neler düşündüğüne kadar her şeyi bilir.

3. Ünite

2. Bölüm:

Paragrafın Anlamı

Paragrafın Ana Düşüncesi

- ✓ Verilmek istenen mesajdır.
- ★ Verilmek istenen asıl düşüncedir.
- ★ Parçanın yazılmasının amacıdır.
- ★ Konu, ana düşünce için araç niteliğindedir.

Ana düşüncenin bazı özellikleri:

- ★ Bir yargı bildirir.
- ★ Herkesin vardığı ortak düşüncedir.
- ★ Parçayı kapsayan genel bir yargıdır.
- ★ Parça tek cümle ile özetlenecek olsa bu ana düşünce cümlesi olur.

Ana düşünceyi bulmak için şu yolu izleriz:

- 1 Öncelikle konu bulunmalıdır.
- 2 Yazarın konuyu ele alış amacının ana düşünceyi oluşturduğu unutulmamalıdır.
- 3 Parçada bağlayıcı kavramlar varsa belirlenmeli çünkü “kısacası, sonuçta, oysa, bence, özetle, aslında” gibi ifadelerden sonra ana düşünce gelebilir.
- 4 Örnek verilmişse örnekten önceki yargının ana düşünceyi verebileceği hatırdan çıkarılmamalıdır.
- 5 Parçada şu sorulara cevap aranmalıdır:
 - Parçayı hangi amaçla yazmıştır?
 - Bize ne anlatmak istemektedir?

Notlar:

- 1 Ana düşünce bazen ilk bazen de son cümlede verilir.
- 2 Ana düşünce bazen yazının içinde bir cümle olarak geçmez. Okuyucu, bütün parçayı değerlendirerek ana düşünceye kendisi ulaşır.
- 3 Bazen de parçada anlatılanlar seçeneklerde bir atasözüyle karşılanır. Bu nedenle atasözü bilgisi gerekir.
- 4 Bazı şiirlerin de ana düşüncesi/duygusu vardır.

Paragrafta Yardımcı Düşünceler

- ✓ Ana düşünceyi açıklayıcı ve destekleyici nitelikteki düşüncelerdir.
- ★ Ana düşünceye zemin oluşturur.
- ★ Ana düşünceyi ayakta tutar.

Yardımcı düşüncelerin özellikleri:

- ★ Parçada sayı olarak birden fazladır.
- ★ Parçayı tam olarak kapsamaz.
- ★ Ana düşüncenin sınırlarını çizer.
- ★ Ana düşüncenin anlaşılmasını sağlayıcı niteliktedir.

Paragrafın Konusu/Başlığı

- ✓ Üzerinde durulan her türlü kavramdır.
- ★ Yazarın mesajını okuyucuya ulaştıran bir araçtır.
- ★ Amaç değil, amaca götüren bir araçtır.

Konu bulunurken şunlara dikkat edilmeli:

- 1 En çok tekrar edilen sözcükler üzerinde yoğunlaşılmalı.
- 2 İlk cümlelere dikkat edilmeli.
- 3 Paragrafın tamamını kapsar.

Paragrafta Anahtar Kelimeler

- ✓ Bir cümlenin yansıtmak istediği anlam için en büyük ipucunu veren kelimedir.

Paragrafta Soru

- ✓ Paragrafın hangi sorunun cevabı olduğu sorulur.
- ✓ Konu ile ilgilidir.
- ★ Soruya karşılık paragrafta açıklamalar yapılır.
- ★ Paragrafın ilk cümlesine dikkat etmeli.
- ★ “Evet, hayır” gibi ifadelerle başlayan cümleler bizim için ipucudur.

Paragrafta Duygular

- ✓ Yazarın iç dünyasına ait pişmanlık, küçümseme, beğenme, korku, sitem vb. izlenimlere yer verilmesidir.

Paragrafta Duyular

- ✓ “Görme, işitme, dokunma (hissetme), tatma, koklama” duyularından yararlanılır.

Paragrafta Karakter

- ✓ Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkasından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen özelliklere karakter denir.
- ★ “Uysal, kararlı, inatçı, sorumluluk sahibi, disiplinli” gibi kavramlar karakterdir.

3. Ünite**3. Bölüm:****Paragrafın Yapısı****Paragrafın Bölümleri****Giriş Bölümü**

- ✓ Konunun verildiği bölümdür.
- ★ Kendinden önce de bir cümle varmış izlenimi vermemelidir.
- ★ “Bu, şu, o” vb sıfatlar/zamirler ile “Bu yüzden, bundan dolayı, kaldı ki, yine de, ama, fakat, oysa, çünkü, bunun için, ise, de” vb bağlayıcı ifadeler yok.
- ★ Diğer bölümlerden bağımsızdır.
- ★ Genelde tek cümleden oluşur.
- ★ Bazen ana düşünce bu bölümde verilir.
- ★ Kendinden sonraki tüm bölümler, biçimce ve anlamca buraya bağlıdır.

Gelişme Bölümü

- ✓ Konuyu açıklayan ve ana düşünceyi örneklerle belirginleştiren bölümdür.
- ★ Anlatım teknikleri ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlanılır.
- ★ Kendinden önceki ve sonraki bölümlere biçimce ve anlamca bağlıdır.

Sonuç Bölümü

- ✓ Olay, düşünce ya da duyguların bir sonuca bağlandığı bölümdür.
- ★ Bazen ana düşünce bu bölümde verilir.
- ★ “Sonuç olarak, özetle, bundan dolayı, kısaca...” gibi bağlayıcı ifadeler bulunabilir.
- ★ Kendinden önceki bölümlere biçimce ve anlamca bağlıdır.

Paragraf Oluşturma

- ✓ Karışık şekilde verilen cümlelerden anlamlı bir paragraf oluşturmamız istenir.
- ★ Amaç, kompozisyon yeteneğinizi ölçmektir.
- ★ Yapboz oyunu gibidir.

Dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- ★ Cümlelerin hepsi okunarak ne anlattığı belirlenmelidir.
- ★ Olay yazılarında olayın gerçekleşme sırası belirlenmelidir.
- ★ Fikir yazılarında ise düşüncenin mantık sırası belirlenmelidir.

Paragraf Tamamlama

- ✓ Paragrafta boşluk bırakılır ve bu boşluğun uygun cümleyle doldurulması istenir.
- ★ Paragrafın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ait özellikler dikkate alınarak bu boşluk tamamlanmalıdır.

Paragrafı İki Paragrafa Bölme

- ✓ İki ayrı konunun işlendiği bölümler bir paragraf olarak verilir ve bizden bu paragrafı bölmemiz istenir.
- ★ Farklı konuya geçilen ilk cümleyi tespit ederek o cümleden ikiye böleriz.

Paragrafın Akışını Bozan Cümle

- ✓ Diğer cümlelerden farklı bir konuyu işleyen cümleyi bulmamız istenir.
- ★ Paragraftaki cümlelerin hepsi aynı konuyu anlatır.
- ★ Farklı bir konu, farklı bir paragraf demektir.
- ★ Farklı konudan bahseden cümle, düşüncenin akışını bozan cümledir.

Cümlelerin Yerini Değiştirme

- ✓ Paragrafı oluşturan iki cümle yer değiştirilerek verilir ve bu değişikliğin düzeltilmesi istenir.
- ★ Yer değiştirilecek cümleleri bulurken şu noktalara dikkat etmek gerekir:
 - ➔ Olay anlatan paragrafta, zaman sıralaması vardır.
 - ➔ Düşünce paragrafında ise mantık sırası vardır.

3. Ünite**4. Bölüm:****Görsel Okuma****Tablo ve Grafik Yorumlama**

- ★ Önce bir tabloda/grafikte verilen sayıların ve bilgilerin neyi ifade ettiğini anlamalıyız.
- ★ Sonra soldan sağa ve yukarıdan aşağıya bakarak hangi sayının hangi bilgiye denk olduğunu tespit etmeliyiz.
- ★ En sonunda ise soruda isteneni tabloda/grafikte bulmalıyız.

Görsel Yorumlama**(Resim ve Fotoğraf Yorumlama)**

- ★ Resime/Fotoğrafa bakılarak çizildiği/çekildiği dönemin kimi özellikleri hakkında bilgi sahibi olunabilir.

4. Ünite: Yazım Bilgisi

1. Bölüm: Yazım/İmla Kuralları

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YER

- ✓ **Cümle:**
→ Bugünün işini yarına bırakma.
- ✓ **Sayıyla Başlayan Cümle:**
Sayıdan sonra gelen kelime özel ad değil ise **küçük** harfle başlar.
→ 2009 yılında ilkokula başladım.
- ✓ **Alıntı Söz:**
→ Montaigne'in "İnsanlar başaklara benzerler, içleri boşken başları havadadır, doldukça eğilirler." sözü oldukça anlamlıdır.
- ✓ **Ara Söz:**
→ Bu nehir – eskiden daha gür akardı – çocukluğumu hatırlatır bana.
- ✓ **İki Nokta:**
İki noktadan sonra gelen cümle.
→ Yazının ilk cümlesi şuydu: Okumak, bir sanattır.
★ Cümle veya özel ad olmayan örnekler **küçük** harfle başlar.
→ Her şey yerdeydi: kitaplar, kalemler, resimler...
- ✓ **Özel Ad:**
→ Bugün sinemaya Ahmet ile gittim.
- ✓ **Kişi Adı-Soyadı:**
→ Mehmet Akif Ersoy
- ✓ **Takma Ad:**
→ Muhibbi (Kanunu Sultan Süleyman)
- ✓ **Saygı Sözü, Unvan, Lakap, Rütbe Adı:**
→ Sayın Ahmet DOĞAN
→ Leyla Hanım
→ Doktor Mehmet Şerif VARLIK
→ Yüzbaşı Ali YALÇIN

- ✓ **Hayvana Verilen Ad:**
→ Minnoş, Fındık, Tekir, Pamuk...
- ✓ **Akrabalık Bildiren Sözcük:**
→ Dayı Kemal, Nene Hatun...
★ Akraba ise **küçük** harfle başlar.
→ dayım Kemal, nenem Hatun...
- ✓ **Hitap Kelimesi:**
Mektuptaki/Konuşmalardaki seslenme.
→ Sevgili Öğrenciler, Değerli Kardeşim...
- ✓ **Özel Adın Yerine Kullanılan Unvan:**
→ Uzak Doğu'dan gelen heyeti Vali, makamında kabul etti.
- ✓ **Millet Adı:**
→ Türk, Alman, İngiliz, Özbek...
- ✓ **Dil ve Lehçe Adı:**
→ Türkçe, Almanca, İngilizce ...
- Uyarı:** Yer, millet ve kişi adıyla kurulan birleşik kelimede özel ad dışındakiler **küçük** harfle başlar.
→ Antep fıstığı, İngiliz anahtarı...
- ✓ **Devlet/Ülke adı.**
→ Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan...
- ✓ **Din/Mezhep ile Mensuplarının Adı:**
→ Müslüman, Müslümanlık...
- ✓ **Din ve Mitoloji ile İlgili Özel Ad:**
→ Tanrı, İlah, Allah, Zeus ...
★ Özel ad değil ise **küçük** harfle başlar.
→ Eski Yunan tanrıları.
- ✓ **Gökcismi Adı:**
→ Güneş, Dünya, Ay, Meteor...
★ Gökcismi, gerçek anlamı dışında kullanıldığında **küçük** harfle başlar.
→ Bugün güneş doğmaz oldu dünyama.
- ✓ **Yer Adı (kita, bölge, il, ilçe, semt vb):**
→ Asya, İç Anadolu, Konya, Kadıköy...

✓ **Yer-Yön Bildiren (doğu, batı, güney, kuzey, orta...) Sözcükler:**

Özel isimden önce kullanıldığında.

→ Siz hiç **Doğu** Anadolu'ya gittiniz mi?

★ Tek başına ya da özel isimden sonra ise **küçük** harfle başlar.

→ Anadolu'nun **doğusuna** gittiniz mi?

✓ **"Mahalle, Meydan, Bulvar, Cadde, Sokak" Kelimeleri:**

Özel adla birlikte ise büyük harfle başlar.

→ Cumhuriyet **Mahallesi**...

✓ **Tamlama Kuran Yer Adları (Şehir, İl, İlçe, Belde, köy vb.):**

Küçük harfle başlar.

→ Konya ili, Darıca **köyü**...

✓ **Coğrafi Terimler:**

→ Ağrı **Dağı**, Van **Gölü**, İstanbul **Boğazı**...

✓ **Yapı Adı:**

"Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb." yapı adının tüm kelimeleri.

→ Diyarbakır **Kalesi**, Çankaya **Köşkü**...

★ Kısaltması da büyük harfle başlar.

→ Kale'nin önüdeyiz, **Köşk**'ün yanında.

✓ **Kurum, Kuruluş ve Kurul Adı:**

→ Ziya **Gökalp** Lisesi,

→ Yeşilay **Derneği**,

→ Şube **Öğretmenler Kurulu**.

✓ **Mevzuat Adı:**

→ Medeni **Kanun**, İlköğretim **Yönetmeliği**

✓ **Özel İsimdeki Bağlaç ve Soru Eki:**

★ Özel isimdeki sözcüklerin tüm harfleri büyük harfle yazılmış ise büyük.

→ SUÇ **VE** CEZA, LEYLA **İLE** MECNUN...

★ Özel isimdeki sözcüklerin ilk harfleri sadece büyük harfle yazılmış ise **küçük**.

→ Suç **ve** Ceza, Leyla **ile** Mecnun...

✓ **Basılı Yayın ve Sanat Eserleri:**

→ Milliyet, **Resmî** **Gazete**, **İstiklal** **Marşı**.

★ Özel ada dâhil olmayan sözcükler **küçük** harfle başlar.

→ Milliyet **gazetesi**, Genç Beyin **dergisi**.

✓ **Tarihî Olay, Çağ ve Dönem Adı:**

→ İlk **Çağ**, **Millî** **Edebiyat Dönemi**...

✓ **Ulusal, Resmî ve Dinî Günlerinin Adı:**

→ Nevruz **Bayramı**, 14 **Mart** **Tıp Bayramı**,

✓ **Toplantı Adı:**

Kurultay, bilgi şöleni, açık oturum vb.

→ Uluslararası **Kürt Dili** Kurultayı.

✓ **Özel İsimden Türetilen Kelime:**

→ Türkçe, **Diyarbakırlı**, **Avrupalılaştırmak**...

★ Özel isim yeni bir anlam kazanmış ise **küçük** harfle başlar.

→ donkişotluk (gereksiz kahramanlık)

✓ **Para Birimleri:**

→ lira, **avro**, **dinar**, **dolar**...

✓ **"O" Zamiri:**

→ Ali ile konuşurken birden **o** geldi.

✓ **Belirli Bir Tarih Bildiren Ay ve Gün:**

→ 25 **Temmuz** 1978 **Salı** günü.

★ Belirli bir tarihi olmayan ise **küçük** harfle başlar.

→ Sınav, **temmuz** ayında yapılacaktı.

✓ **Tabela ve Levha Kelimeleri:**

→ Otobüs **Durağı**, Yangın **Çıkışı**...

✓ **Kitap, Bildiri ve Makale:**

Ana başlıktaki kelimelerin tamamı.

→ **SAVAŞ VE BARIŞ**, **FEN LİSESİ FİZİK**...

★ Alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük yazılır.

→ 1. Ünite **Fiziğin Doğası**.

✓ **Basılı Yayındaki Açıklayıcı Yazılar:**

Resim, çizelge, tablo vb.nin altındaki

açıklayıcı yazının ilk harfi büyük olur

ve eğer cümle ise sonuna nokta konur.

SAYILARIN YAZIMI

- ✓ **Metin İçerisinde:**
Yazıyla yazılır.
→ Bu gelenek **bin** yıldır sürüyor.
- ✓ **Saat, Para Tutarı, Ölçü ve İstatistikte:**
→ Bugün okula saat **11.00**'de gideceğiz.
→ Manavdan **5** kg soğan aldık.
★ Saat ve dakikalar yazıyla da yazılabilir.
→ Saat **yediyi on** geçe uyanıyorum.
- ✓ **Birden Fazla Sözcükten Oluşan Sayı:**
Metin içinde birbirinden ayrı yazılır.
→ Bu yıl **üç yüz altmış beş** gün çalıştım.
- ✓ **Ticarî İşlemlerde:**
Tahrifatı önlemek için bitişik yazılır.
→ **#altıyüzyetmişbeşTL, otuzbeşKr#**.
- ✓ **Üçten Fazla Basamaklı Sayılar:**
Sondan başlamak üzere üçlü gruplara ayrılır ve aralarına nokta konur.
→ Türkiye'nin nüfusu 2018 yılı sonunda **82.003.882** kişiye ulaştı.
★ Kolay okunması için "Bin, milyon, milyar ve trilyon" harfle yazılabilir.
→ Türkiye'nin nüfusu 2018 yılı sonunda **82 milyon 3 bin 882** kişiye ulaştı.
- ✓ **Kesirli Sayılar:**
Kesirler virgülle ayrılır. → **4,56**
- ✓ **Sıra Sayıları:**
Yazıyla ve rakamla gösterilebilir.
→ **15. = 15'inci** → **2. = 2'nci**
→ **6. = 6'nci**
- ✓ **Üleştirme Sayıları:**
→ **Sekizer** (doğru) → **8'er** (yanlış)
- ✓ **Romen Sayıları:**
Tarihî olayda, yüzyılda, hükümdar adında, tarihte ayın yazılışında, kitap ve dergi cildinde, kitabın asıl bölümünden önceki sayfaların numaralandırılmasında, maddelerin sıralandırılmasında kullanılır.

BİRLEŞİK KELİMELERİN YAZIMI**Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler**

- ✓ **Ses Düşmesine Uğrayan:**
→ cumartesi (cuma **er**tesi), nasıl (ne **a**sıl),
→ kaynana (kay**ın** ana), niçin (ne **i**çin).
- ✓ **"Et-" ve "ol-" Yardımcı Eylemleri:**
Ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan.
→ kaybolmak (kay**ı**p olmak),
→ hissetmek (his **e**tmek).
- ✓ **Anlam Değişmesine Uğrayan:**
Sözcüklerden her ikisi veya ikincisi, anlam değişmesine uğradığında.
→ altın**ba**ş (kavun), yalıçap**kı**nı (kuş),
→ çakır**ka**nat (ördek), karagö**z** (balık).
- ✓ **Zarf-Fiil Ekleri:**
"-a, -e, -ı, -i, -u, -ü" zarf-fiil ekleriyle
"bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek, görmek, yazmak" eylemleriyle yapılan fiiller.
→ yapabilmek, uyuyakalmak,
→ gelivermek, düşmeyegör.
- ✓ **Sıfat-Fiil Ekleri:**
İkinci kelimesi "-an / -en, -r / -ar / -er / -ır / -ir, -maz / -mez, -mış / -miş" sıfat-fiil eklerini alan.
→ ağaç**ka**nan, dalgakıran,
→ gökdelen, hacıyatmaz.
- ✓ **Çekimli Fiil:**
Bir veya iki ögesi çekimli fiil olan.
→ külbastı, şıpsevdi,
→ biçerdöver, çıtkırlıdım.
- ✓ **Emir Kipleri:**
Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan.
→ alaşağı, ateşkes, yapboz,
→ rastgele, çekyat, kapkaç
- ✓ **Yer Adları:**
İki veya daha çok sözcükten oluşmuş.
→ Çanakkale, Pınarbaşı, Kabataş...

✓ Tamlamalı Yer Adları:

Şehir, kent, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su vb. sözcüklerle kurulmuş tamlamalar.

- Akşehir, Eskişehir, Taşlıçay,
- Elmadağ, Batıkent, Akdeniz.

✓ Unvanlı Yer Adları:

Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer adı.

- Kemalpaşa, Bayrampaşa.

✓ Ara Yönler:

- kuzeybatı, güneydoğu.

✓ Soyut Yer Adları:

Somut olarak yer bildirmeyen “alt, üst, üzeri” sözlerinin sona getirilmesiyle.

- ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı, akşamüzeri.

✓ “Ev” Sözcüğüyle:

- aşevi, bakımevi, doğumevi,
- gözlemevi, huzurevi, öğretmenevi.

✓ “Hane, Name, Zade” Kelimeleriyle:

- dershane, beyanname, haramzade.
- ★ “Eczahane, hastahane, pastahane, postahane” sözleri günlük kullanımda “ha” hecesi düşmüş olarak yazılır.

✓ Diğer Birleşik Yazılan Sözcükler:

Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan sözcükler de vardır.

- “Baş” sözcüğüyle oluşturulan sıfat: başbakan, başkomutan, başöğretmen, başyazar
- “Başı” sözüyle oluşturulan tamlama: aşçıbaşı, binbaşı
- “oğlu, kızı” sözleri: eloğlu, çapanoğlu, elkızı
- Ağa, bey, efendi, hanım, nine vb.: ağabey, hanımefendi
- Belirsizlik sıfatları: Biraz, birkaç, birkaçı, birtakım, birçok, birçoğu, hiçbir, hiçbir, herhangi.

Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler

✓ “Et, Edil, Eyle, Ol, Olun”

Yardımcı Fiilleri:

Ses düşmesi veya türemesine uğramayan.

- alt etmek, arz etmek, azat etmek,
- dans etmek, kul olmak, not etmek.

✓ İsim Tamlamaları:

İkinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan.

→ Hayvan adıyla kurulan:

köpek balığı, uğur böceği, bal arısı, Ankara keçisi, yaban ördeği.

→ Bitki adıyla kurulan:

çörek otu, lavanta çiçeği, kuş üzümü, yer elması, mantar ağacı.

→ Nesne, eşya ve alet adıyla kurulan:

üle taşı, Oltu taşı, duvar saati, el sabunu, İngiliz anahtarı.

→ Durum, olgu ve olay bildiren sözcükle kurulan:

açık öğretim, Ay tutulması.

→ Yiyecek, içecek adıyla kurulan:

tulum peyniri, İzmir köftesi, çiğ köfte, kuru yemiş.

→ Zamanla ilgili sözlerle kurulan:

bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu.

→ Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan:

dil bilgisi, gök bilimi.

✓ Sıfat-Fiil Ekleri:

“-r / -ar / -er, -maz / -mez ve -an / -en” sıfat-fiil ekleriyle kurulan.

- bakar kör, çalar saat, döner sermaye,
- tükenmez kalem, uçan daire.

✓ “Renk” Sözcüğü veya Renk Adıyla Kurulan İsim Tamlaması:

- gümüş rengi, portakal rengi,
- ateş kırmızısı, boncuk mavisi.

✓ Renk Tonu Sıfatı:

- açık mavi, açık yeşil, kirli sarı.

✓ Yer Adları ve Yönler:

Yer adlarında kullanılan “batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak” kelimeleri:

- Batı Trakya, Doğu Anadolu,
- Aşağı Ayrancı, Orta Asya, İç Anadolu.

✓ Özel İsimler ve Yer Adları:

Kişi adlarından oluşmuş “mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb.”

- Yunus Emre Mahallesi,
- Nene Hatun Caddesi.

✓ “Dış, İç, Sıra” Sözcükleriyle Kurulan:

- çağ dışı, sıra dışı, yasa dışı, ceviz içi,
- hafta içi, yurt içi, akli sıra, ardı sıra.

✓ “Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift” Sözcüklerinin Başa Getirilmesiyle Kurulan:

- alt yazı, üst kat, ana bilim dalı, ön söz,
- ön yargı, art niyet, arka plan.

✓ İyi Dilek, Karşılama ve Uğurlama:

- hoşça kal, sağ ol, hoş geldin, güle güle,
- Allah’a ısmarladık, hoş bulduk
- ★ “Günaydın, başsağlığı” sözleri istisnadır.

KISALTMALARIN YAZIMI

✓ Özel İsim:

- Prof. (profesör) → Cad. (cadde)
- ★ Ek getirildiğinde, kelimenin okunuşu esas alınır.
- Prof.ün → yy.ın

✓ Kurum/Kuruluş Adı:

Her sözcüğünün ilk harfi alınır ve büyük harfle yazılır.

- TRT, PTT, Dİİ, TEK (doğru)
- T.R.T., P.T.T., D.S.İ., T.E.K. (yanlış)
- ★ Ek getirildiğinde, kısaltmanın okunuşu esas alınır.
- TDK: Te De Ke şeklinde okunur.
- “TDK’de çalışıyorum.” (doğru)

✓ Ölçü ve Birimler:

Küçük harfle yazılır ve nokta konmaz.

- m (metre), → l (litre), → g (gram)
- ★ Ek getirildiğinde, kelimenin okunuşu esas alınır.
- kg’dan

BAZI KELİME ve EKLERİN YAZIMI

“da – de” Bağlacının Yazımı

- ✓ Bağlaç olan “da, de” ayrı yazılır.
- ✓ Kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar.
- ✓ Cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamında bozulma olmaz.
- Durumu ona da bildirdi.
- Kardeşi de gelecekmiş.
- ✓ “Ya” sözüyle birlikte kullanılan da mutlaka ayrı yazılır.
- O ya da sen, biriniz benimle gelin.
- ✓ Ayrı yazılan “da, de” hiçbir zaman “ta, te” biçiminde yazılmaz.
- Ayrılacak beraberiz. (yanlış)
- Ayrılacak da beraberiz. (doğru)
- ✓ “Da, de” bağlacını kendisinden önceki sözcükten kesme ile ayırmak da yanlıştır.
- Orhan’da geldi. (yanlış)
- Orhan da geldi. (doğru)
- “-da, -de, -ta, -te” Bulunma Durum Eki:
- ★ “Da, de” bağlacının bulunma durum eki olan “-da, -de, -ta, -te” ile hiçbir ilgisi yoktur.
- ★ Ek, getirildiği sözcüğe bitişik yazılır.
- ★ Ek, cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamında bozulma olur.

“ki” Bağlacının Yazımı

- ✓ Bağlaç olan “ki” ayrı yazılır.
- ✓ Cümleden çıkarıldığında cümlede bozulma olmaz.
- Böyle de olmaz ki!
- Erken çıkalım ki yemeğe yetişelim.
- ✓ “ki” bağlacı bazen bitişik yazılır.
- “SOMBaHÇeMi” olarak kodlayabiliriz: Sanki – Oysaki – Mademki – Belki –a– Halbuki – Çünkü –e– Meğerki – İllaki

“mi” Soru Ekinin Yazımı

- ✓ Soru eki olan “mi” ayrı yazılır.
- ✓ Kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar.
- Bana da pasta kaldı **mi**?
- Arkadaşlığımız bitti **mi**?
- ✓ Soru ekinden sonra gelen ekler, bu ekle bitişik olarak yazılır.
- Bugün sinemaya gidebilir **miyim**?
- Bana yardım eder **misin**?
- ✓ Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır.
- İlginç **mi** ilginç bir kitap.
- Gece oldu **mu** eve girerim.

“ne ... ne ...” Bağlacının Yazımı

- ✓ Bu bağlacın kullanıldığı cümlelerin yüklemi olumlu olmalıdır.
- Ne Almanya’da ne Fransa’da aradığı ilacı bulamadı. (**yanlış**)
- Ne Almanya’da ne Fransa’da aradığı ilacı bulabildi. (**doğru**)

Pekiştirmelerin Yazımı

- ✓ İlk hecenin sonuna “m, p, r, s” (“PıRaSaM” şeklinde kodlayabiliriz) seslerinden birinin getirilmesiyle yapılan pekiştirmeler bitişik yazılır.
- **masmavi**, **tertemiz**, **apaçık**, **yemyeşil**
- ✓ Kimi kuralı pekiştirmeler de bitişik yazılır.
- **paramparça**, **güpegündüz**, **sırılsıklam**.
- ✓ Sözcüğün ilk hecesinden özel olarak oluşturulan ikileme biçimindeki pekiştirmeler ayrı yazılır.
- **bas bas** bağlamak,
- **kasım kasım** kasılmak.

İkilemelerin Yazımı

- ✓ İkilemeler ayrı yazılır.
- Onunla **baş başa** görüşmelisiniz.
- ✓ Sözcüklerin arasına herhangi bir noktalama işareti konulmaz.
- **Aşağı – yukarı** üç sene oldu. (**yanlış**)
- ✓ Sözcüğün ilk sesi yerine “m” sesi getirilerek yapılan daima ayrı yazılır.
- Burada **kitap mitap** yok.

YAZIMI KARIŞTIRILAN BAZI SÖZCÜKLER

YANLIŞ	DOĞRU
ayle	aile
alış veriş	alışveriş
antreman	antrenman
ard arda	art arda
ahçı	aşçı
baya	bayağı
bağzen	bazen
bazan	bazen
beyenmek	beğenmek
bir kaç	birkaç
çukulata	çikolata
direk	direkt
erezyon	erozyon
eşortman	eşofman
hapşurmak	hapşırmak
heralde	herhalde
herkez	herkes
herşey	her şey
Hiristiyan	Hristiyan
hopörlör	hoparlör
hukuğa	hukuka
ıstırap	ızdırıp
iddaa	iddia
klavuz	kılavuz
kirbit	kibrit
kiprik	kirpik
kırvat	kravat
kolleksyon	koleksiyon
labratuar	laboratuvar
müracat	müracaat
mütahit	müteahhit
orjinal	orijinal
orta okul	ortaokul
pantilon	pantolon
pardesü	pardösü
piroje	proje
profösör	profesör
sarmısak	sarımsak
satlık	satılık
seyhat	seyahat
sovan	soğan
sorna	sonra
sömestr	sömestir
stajer	stajyer
süpriz	sürpriz
şöför	şoför
traş	tıraş
ünvan	unvan
üniverste	üniversite
yanlız	yalnız
yalnış	yanlış
yaya geçiti	yaya geçidi

4. Ünite

2. Bölüm:

Noktalama İşaretleri

Nokta

- ✓ Cümlelerin sonuna konur.
- Bu sabah çok erken uyandım.
- ✓ Bazı kısaltmaların sonuna konur.
- Prof. (profesör) → Dr. (doktor)
- ✓ Sıra bildirmek için “-ıncı, -inci” ekinin yerine konur.
- Dayımlar 10. katda oturuyor.
- ★ Arka arkaya sıralandıklarında sonuncu sayıdan sonra nokta konur.
- Törene 5, 6, 7 ve 8. sınıflar katıldı.
- ✓ Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.
- 1. 1. A. a.
- ✓ Gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- Ablam 18.08.1988 tarihinde doğmuş.
- ★ Tarihlerde ay adı yazıyla yazıldığında nokta kullanılmaz.
- 21.Temmuz.2010’da doğdu. (yanlış)
- ✓ Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- Toplantı yarın 13.30’da başlayacaktı.
- ✓ Bibliyografik künyelerin sonuna konur.
- Cahit Sıtkı TARANCI, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 1995.
- ✓ Üçten çok rakamlı sayıları üçlü gruplara ayırmak için konur.
- 745.450 → 14.365.400
- ✓ Çarpma işareti yerine kullanılır.
- 9.3 = 27

Virgül

- ✓ Eş görevli kelimelerin arasına konur.
- “İki katlı, bahçeli, mavi boyalı bir evleri vardı.”
- Sıfatların arasında kullanıldı.
- “Herkes fırtınadan, kardan, soğuktan korkar mı?”
- Dolaylı tümleçlerin arasında kullanıldı.
- ✓ Sıralı cümleleri ayırmak için konur.
- İyilik et komşuna, iyilik gelsin başına.
- ✓ Uzun cümlede yüklemden uzak düşmüş öğeleri belirtmek için konur.
- Yaşar, o dar ve patika yollardan geçip yıllar önce terk ettiği köyüne döndü.
- ✓ Ara sözleri/cümleleri ayırmak için kullanılır.
- “Hiç kimse onun, Tamer’in, suçlu olduğuna inanmıyordu.”
- Altı çizili bölüm ara sözdür.
- ✓ Tırnak içinde olmayan aktarmadan sonra konur.
- Çadırları şu düzlüğe kuralım, dedi.
- ✓ Konuşma çizgisinden önce konur.
- Ahmet Usta çırağına,
– Evladım 13-14 anahtarı ver, dedi.
- ✓ Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren “hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette...” gibi kelimelerden sonra konur.
- Olur, bu yıl tarlaya çavdar ekelim.
- ✓ Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.
- Çocuklar, girerken sırayı bozmayalım.

- ✓ Kelimeler arasındaki anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.
- “Genç doktorun odasını sordu.”
Anlam belirsizliği vardır.
Çünkü bu cümlede “Doktor mu genç?” yoksa “Genç biri doktorun odasını mı soruyor?” belli değildir.
İşte bu belirsizliği gidermek için genç sözcüğünden sonra virgül kullanılır:
- Genç, doktorun odasını sordu.
- ✓ Bibliyografik künyelerde yazar, eser, vb. maddelerden sonra konur.
- Cahit Sıtkı TARANCI, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 1995.
- ✓ Metin içinde “ve, veya, yahut” bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.
- Dört veya beşinci atışta isabet etti.
- ✓ Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz.
- Hem gider hem ağlar.
- ✓ İkilemeler arasına virgül konmaz.
- Zaman ağır, ağır ilerliyordu. (yanlış)
- ✓ Şart ekinden (-se / -sa) sonra virgül konmaz.
- Sıkı giyinmezsen çıkmana izin vermem.
- ✓ Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan “de / da” bağlacından sonra virgül konmaz.
- Sen razı olmasan da ben de geleceğim.
- ✓ Metin içinde zarf-fiil ekleri ile oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.
- Süleyman, yanımızdan koşarak geçti.

İki Nokta

- ✓ Kendisinden sonra örnek verilecek cümlelerin sonuna konur.
- Bu zor soruyu sınıfta iki kişi bilmişti: Sibel ve Esmâ.

- ✓ Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlelerin sonuna konur.
- Aklın ve bilimin üç büyük düşmanı vardır: Fenalık, cahillik ve tembellik.
- ✓ Edebî eserlerde, konuşan kişinin adından sonra konur.
- Hacivat: Hoş geldin Karagöz’üm!
Karagöz: Hoş bulduk kel kafalı!
- ✓ Doğrudan yapılan aktarmalardan önce konur.
- Yunus şöyle dedi: “Büyüyünce pilot olacağım.”
- ✓ İnternet adreslerinde kullanılır.
- <http://www.notdefteri.net>
- ✓ Bölme işareti olarak kullanılır.
- 50 : 5 = 10

Noktalı Virgül

- ✓ Cümle içinde virgüllerle ayrılmış türleri birbirinden ayırmak için konur.
- Erkek çocuklara Fatih, Osman, Murat; kız çocuklara ise Buse, Meryem, Havva adları verilir.
- ✓ Öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.
- ✓ Cümleleribağlayan “ama, fakat, lâkin, çünkü” gibi bağlaçlardan önce konur.
- Konuşuyorum; çünkü o da bilmelidir.

Soru İşareti

- ✓ Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna konur.
- Söylediklerimi anladınız mı?
- ★ Soru bildiren ama soru eki/sözcüğü içermeyen cümlelerin sonuna konur.
- Gümrükteki memur başını kaldırdı: — Adınız?

- ✓ Kesin olmayan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
- Yunus Emre (Doğum yeri: ?)
- 1496 (?) yılında doğan Fuzuli...
- Dün akşam 5 saat (?) ders çalışmış.
- ✓ Sıralı cümlelerde en sona konur.
- Mutfakta mı yiyelim, balkonda mı?
- ✓ “mı/mi” eki, cümleye zaman anlamı katıyorsa soru işareti konmaz.
- Hava karardı mı eve gideriz.

Ünlem İşareti

- ✓ Sevinç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur.
- Su ne kadar da soğuk!
- ✓ Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur.
- Eyvah! Yine geç kaldım.
- ★ Cümlelerin sonuna da konabilir.
- Eyvah, yine geç kaldım!
- ✓ Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayrıç içinde ünlem işareti kullanılır.
- Kendi hâlinde biriymiş (!) kimsenin işine burnunu sokmazmış (!)

Tırnak İşareti

- ✓ Başka bir kimseden/yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.
- Peyami Safa: “Kendimize uygun eserler okuruz.” der.
- ✓ Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır. Tırnaktan sonra cümle devam ediyorsa tırnak kapatılır ve cümle küçük harfle devam eder.
- Andre Gide: “Yazmaya başlayınca en zor şey samimi olmaktır.” diyor.

- ✓ Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır.
- En yakınımız bile olsa “kaldırım” a “tretuvar” diyene kızsak, “yer ayırtmak” yerine “rezerve etme”yi kullananları affetmesek...
- ✓ Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır.
- Bu sıralar Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Dört Kanatlı Kuş” adlı şiir kitabını okuyorum.
- ✓ Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz.
- Necip Fazıl’ın “Çile”sini okudun mu?

Kesme İşareti

- ✓ Özel isimlere getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
- Kişi adları, soyadları ve takma adlar
- Gök bilimiyle ilgili adlar
- Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb.
- Kitap, dergi, gazete ve sanat eseri adı
- Hayvanlara verilen özel ad
- Akım, çağ ve dönem adı
- ✓ Özel ada getirilen yapım ekleri, çokluk eki (-lar, -ler) ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz.
- Türklük, Ahmetler, Avrupalılaştırmak
- ✓ Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.
- Türk Tarih Kurumuna
- ✓ Kişi adından sonra gelen saygı sözüne getirilen ekleri ayırmak için konur.
- Fatma Hanım’a, Ahmet Bey’i
- ✓ Kısaltmaya getirilen eki ayırmak için konur.
- Bu film, TV’de ilk kez yayınlanıyor.
- ✓ Noktalı kısaltmada ve üs işaretli kısaltmada kesmeyle ayrılmaz.
- vb.leri, Alm.yı, cm²e

- ✓ Sayıya getirilen eki ayırmak için konur.
→ Liseden 1993'te mezun olmuş.
- ✓ Seslerin söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır.
→ N'oldu da geri döndünüz?
- ✓ Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur.
→ a'dan z'ye kadar, -lık'la türetilmiştir.
- ✓ Özel adlar için parantez içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce kullanılır.
→ Yunus Emre'nin (1240 – 1320)

Yay Ayraç (Parantez)

- ✓ Cümlelerin yapısıyla doğrudan ilgisi olmayan açıklamalar için kullanılır.
→ Buradaki ormanları (Orman demeye de bin şahit gerek.) kurtarmalıyız.
- ✓ Yay ayraç içinde özel adlar ve cümleler büyük harfle başlar ve cümlelerin sonuna uygun noktalama işareti konur.
→ Yaşlı kadın:
— (Ağır adımlarla yaklaştı.) Evladım, bana yardım eder misin?
- ✓ Alıntıların aktarıldığı eseri veya yazarı göstermek için kullanılır.
→ (Necip Fazıl KISAKÜREK)
- ✓ Yabancı sözcüklerin okunuşu yay ayraç içerisinde gösterilir.
→ Shakespeare (Şekspir) tiyatro yazarıdır.
- ✓ Cümle içerisinde bir sözcüğün eş anlamlısı verildiğinde kullanılır.
→ Teşbih (benzetme) sanatına başvurur.
- ✓ Özel isme ait ek, ayraçtan önce yazılır.
→ Cahit Sıtkı Tarancı'nın (1910 – 1954)
- ✓ Küçümseme anlamı için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.
→ Adam, çok zeki (!) olduğunu söylüyor.

- ✓ Bir bilginin kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır.
→ 1496 (?) yılında doğan Fuzuli

Kısa Çizgi

- ✓ Satıra sığmayan sözcükler bölünürken satır sonuna konur.
→ Havuzun suyu bulanıktır. Kanepe-lerde kimseler yok.
- ✓ Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.
→ Vatanını –Türkiye'yi– çok özlemişti.
- ✓ Dil bilgisinde kökleri ve ekleri ayırmak için konur.
→ mor–ar–t–acak–lar–mış
- ✓ Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır.
→ oyna–, ağlat–, bekle–
- ✓ Eklerin başına konur.
→ Bu cümlede –de eki farklı görevdedir.
- ✓ Heceleri göstermek için kullanılır.
→ du–var–da–ki
- ✓ Kelimeler veya sayılar arasında “-den...-a, ve, ile, ila, arasında” anlamlarını vermek için kullanılır.
→ 2013 – 2014 eğitim – öğretim yılı,
- ✓ Sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz.
→ On on beş dakika önce üç beş kişi buraya geldi.
- ✓ Sıfırdan küçük değeri göstermek için kullanılır.
→ –2 °C
- ✓ Çıkarma işareti olarak kullanılır.
→ 50 – 20=30

Uzun Çizgi (Konuşma Çizgisi)

- ✓ Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.
- Mehmet Şerif VARLIK sordu:
— Ekmek parası için mi çalışıyorsunuz?
- ✓ Oyunlarda konuşanın adından sonra da konabilir.
- İslam Bey — Ben daha ölmedim.
- ✓ Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.
- Sitem dolu bir ses tonuyla seslendi:
“Niçin bizimle gelmedin?”

Eğik Çizgi

- ✓ Yan yana yazılması gereken durumlarda mısraların arasına konur.
- Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak
- ✓ Apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.
- No.: 34 / 3 Ladik / SAMSUN
- ✓ Gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- 21/07/2028
- ✓ Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.
- -dık/-dik, -maz/-mez
- ✓ İnternet adreslerinde kullanılır.
- <http://www.notdefteri.net/>
- ✓ Bölme işareti olarak kullanılır.
- 100 / 5 = 20

Üç Nokta

- ✓ Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
- Tepeyi aşınca karşımızda kıpkırmızı gelincik tarlaları...

- ✓ Kaba veya açıklanmak istenmeyen kelimelerin/bölümlerin yerine konur.
- Bu sırrı sadece E... biliyor.
- ✓ Alıntılarda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.
- ...
Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
...
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?
...
- ✓ Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.
- Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!
- ✓ Karşılıklı konuşmalarda, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.
- — Kimsin?
— Ali.
— Hangi Ali?
— ...
— Sen misin, Ali usta?
— Benim!
- ✓ Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.
- Annesi onu bir bakışta tanıdı:
— Osman...
- ✓ Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.
- ✓ Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.
- Nasıl da akşam oldu?..

4. Ünite

3. Bölüm:

Anlatım Bozukluğu

ANLAM BOZUKLUKLARI (BAĞDAŞIKLIKLA İLGİLİ)

Gereksiz Sözcük Kullanılması

Eş Anımlı Sözcüklerin Birlikte Kullanılması

- Az kalsın, neredeyse düşecekti. (yanlış)
- Az kalsın düşecekti. (doğru)

Anlamca Birbirini Kapsayan Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

- Yaya yürüyerek giderdi. (yanlış)
- Yürüyerek giderdi. (doğru)

Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması

- Elbette Selim de gitmiş olabilir. (yanlış)
- Elbette Selim de gitmiştir. (doğru)

Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması

- Kitap ücretleri yüksektir. (yanlış)
- Kitap fiyatları yüksektir. (doğru)

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

- Yeni okula geldim ki zil çaldı. (yanlış)
- Okula yeni geldim ki zil çaldı. (doğru)

Deyimin Yanlış Anlamda Kullanılması

- İyiliklerine göz yumduk. (yanlış)
- İyiliklerine minnettar kaldık. (doğru)

Anlam Belirsizliği

Zamir Sözcüğünün Eksikliği

- Kardeşini okulda göremedim.
- Senin kardeşini okulda göremedim.
- Onun kardeşini okulda göremedim.

Noktalama ile Oluşan Zamir Eksikliği

- Gazeteci bayanı dinledi. (yanlış)
(Dinleyen kişi belirsizdir.)
- Gazeteci, bayanı dinledi. (doğru)
(Virgül kullanımı ile düzeldi.)

Mantık ve Sıralama Hatası

Mantık Hatası

- İlk kez gerçekleşen gösteriye katılım rekor düzeydeydi.
Hata: İlk kez yapılan bir gösteriye gelen izleyici sayısının, rekor düzeyde olup olmadığı bilinemez.

Sıralama Hatası

- Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o. (yanlış)
Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o. (doğru)
Hata: Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor bir eylemdir.

YAPISAL BOZUKLUKLAR (BAĞLAŞIKLIKLA İLGİLİ)

Özne – Yüklem Uyumsuzluğu

Kişi Bakımından Uyumsuzluk

- Ben ve Duru buraya gelmişti. (yanlış)
1. çoğul (biz) 3. tekil (o)
- Ben ve Duru buraya gelmiştik. (doğru)
1. çoğul (biz) 1. çoğul (biz)

Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

- ☆ Özne = İnsan + Çoğul
Yüklem = Tekil - Çoğul
- Öğretmen, herkesin iyiliğini ister.
- ☆ Özne = İnsan Değil + Çoğul
Yüklem = Tekil
- Kuşlar ne de güzel uçuyor.
- ☆ Özne = Kişileştirme Sanatı + Çoğul
Yüklem = Tekil - Çoğul
- Kuşlar ağaçta dertleşiyorlar.

Özne Eksikliği Bakımından Uyumsuzluk

- ☆ Öznenin olmaması ya da bir öznenin birden fazla yükleme bağlanmasıdır.
- ☆ Sıralı cümlelerde daha çok görülür.
- Kitaptaki yanlışlıklar düzeltilecek ve yeniden basılacak. (yanlış)
Kitaptaki yanlışlıklar düzeltilecek ve kitap yeniden basılacak. (doğru)
- Herkes ondan nefret ediyor, onun yüzünü bile görmek istemiyordu. (yanlış)
Herkes ondan nefret ediyor, hiç kimse onun yüzünü bile görmek istemiyordu. (doğru)

Eklerle İlgili Yanlışlar

- ★ Eklerin eksik/fazla kullanılmasıdır.
- Biz okumasını sevmeyiz. (yanlış)
Biz okumayı sevmeyiz. (doğru)
- Hayat kimine mutluluk verdiğini, kimini mutsuz ettiğini görüyoruz. (yanlış)
Hayatın kimine mutluluk verdiğini, kimini mutsuz ettiğini görüyoruz. (doğru)

Öge Eksikliği

- ★ Sıralı cümlelerde karşımıza çıkar.
- Ben öğretmenime inanır ve severim. (yanlış)
Öğretmenime inanır, onu severim. (doğru)
- İnsanlar gazetelere inanmıyor bu nedenle de çok az okuyor. (yanlış)
İnsanlar gazetelere inanmıyor, bu nedenle de gazeteleri çok az okuyor. (doğru)

Yüklem Eksikliği

- ★ Sıralı cümlelerde karşımıza çıkar.
- Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine, ben evime gittim. (yanlış)
Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine gitti, ben evime gittim. (doğru)
- Evimiz küçük, bahçesi de güzel değildi. (yanlış)
Evimiz küçüktü, bahçesi de güzel değildi. (doğru)

Tamlama Yanlışları

- ★ Çoğunlukla ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur.
- Özel ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi. (yanlış)
Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi. (doğru)

- Derste belgisiz ve işaret sıfatlarını işledik. (yanlış)
Derste belgisiz sıfatları ve işaret sıfatlarını işledik. (doğru)
- ★ Belgisiz sıfat tamlamalarındaki isimler çokluk eki almaz.
- Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellikler var. (yanlış)
Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellik var. (doğru)

Bağlaç Yanlışları

- ★ Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlar yanlıştır.
- Ahmet Bey oğlunu çok seviyor fakat bir dediğini iki etmiyordu. (yanlış)
Ahmet Bey oğlunu çok seviyor ayrıca bir dediğini iki etmiyordu. (doğru)
- Ben yarın dışarı çıkamam, ama evde yapılacak bir sürü işim var. (yanlış)
Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var. (doğru)

5. Ünite: Dil Bilgisi

1. Bölüm: Fiilimsi (Eylemsi)

Fiilimsi (Eylemsi) Nedir?

- ✓ Fiilden türeyen; kip ve kişi eki almayan; ad, sıfat ve zarf göreviyle kullanılan; fiil anlamını tam olarak yitirmeyen sözcüktür.

Fiilimsinin Özellikleri

1. Eylemden türetilir.
2. Olumsuzluk eki (-me / -ma) alabilir.
3. “Fiil çekim eklerini” yani şahıs ekleri, haber ve dilek kiplerini alamaz.
4. Yarım yargı bildirir.
5. Ad, sıfat ve zarf gibi görevleri vardır.
6. Fiilimsi ekiyle türetilmiş ama bir varlığa/kavrama ad olan sözcük, fiilimsi özelliğini kaybeder.
7. Fiilimsi özelliğini kaybetmiş sözcüğe “-ma” olumsuzluk ekini getirdiğimizde olumsuzluk anlamı oluşmaz.
8. İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üçe ayrılır.

İsim – Fiil (Mastar)

- ✓ Fiile getirilen “-ma, -ış, -mak” ekleriyle yapılan fiilimsinin cümlede isim görevinde kullanılmasıdır.
- Onunla tanışmayı ben de istiyorum. Şiir okuyuşuna herkes hayran kaldı. Balık tutmak bir yetenek işidir.
- ★ İsim çekim eklerini alabilir.
- “yürü-y-üş-ü-n-de” isim-fiili, iyelik (-ü) ve hâl eki (-de) almıştır.
- ★ Olumsuzluk eki almış fiille karıştırmayın.
- Ona, Kalem kırma, dedi.
“Olumsuzluk eki”
Odan kırma işini, bana verdi.
“İsim-fiildir.”
- ★ Bir varlığın/kavramın adı haline gelmiş ise artık fiilimsi değildir.
- Danışmada beklediğini söyledi. Uçuşlar iptal edilmiş. Çakmak ile oynaması annesini ürküttü.

Sıfat – Fiil (Ortaç)

- ✓ Fiille getirilen “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” ekleriyle yapılan fiilimsinin cümlede sıfat görevinde kullanılmasıdır.
- Çalışan öğrenci dersinde başarılı olur.
sıfat-fiil isim
- ★ Bir varlığın/kavramın adı haline gelmiş sözcük fiilimsi değildir.
- Yakacak sıkıntısını bu yıl da çekeceğiz. Çünkü biz bu sözcüğü “yakacakma” şeklinde olumsuz yapamayız.
- ★ Sıfat-fiili, çekimli fiil ile karıştırmamak için cümlede yüklem mi sıfat mı olduğuna bakmalıyız.
Eğer yüklem ise fiilimsi değildir.
- Tutmaz dizlerim birden düzeldi.
“Sıfat görevinde”
Dedemin dizleri tutmaz.
“Yüklem görevinde”
- ★ Nitelediği isim düştüğün için adlaştan sıfat-fiilin, fiilimsi özelliği devam eder.
- Geziden dönen öğrenciler geçsin. Geziden dönenler geçsin.

Zarf – Fiil (Bağ-Fiil , Ulaç)

- ✓ Fiillere getirilen “-ken, -alı, -madan, -ince, -ip, -arak, -dıkça, -e... -e, -r... -maz, -casına, -meksizi, -dığında” ekleriyle yapılan fiilimsinin cümlede zarf görevinde kullanılmasıdır.
- ★ Birleşik bir cümlede iki cümleyi bağladıkları için bağlaç; özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil sayılan kelimelerdir.
- ★ Zarfı bulmak için yükleme sorulan sorulara cevap verir.
- Dereyi görmeden paçaları sıvama.

5. Ünite

2. Bölüm:

Cümlelerin Öğeleri

Cümle Nedir?

- ✓ Çekimli bir fiil ya da ek fiille çekimlenmiş isim soylu bir sözcükle kurulan anlatım birimidir.

Cümlelerin Ögesi Nedir?

- ✓ Sözcüğün tek başına veya söz grubu olarak cümlede yaptığı görevdir.
- ★ Temel ögeler, yardımcı ögeler ve ara sözler olmak üzere üç grupta incelenir:

TEMEL ÖGELER

Yüklem (Fiil, Eylem)

- ✓ Cümledeki işi, hareketi, yargıyı bildiren çekimli unsurdur.
- ★ Cümlede yargı bildiren çekimli ögedir.
- ★ Yüklem olmadan cümle oluşmaz.
- ★ Yüklemi bulmak için bir soru yoktur.
- Ben işlerimi zamanında yaparım.
- Komşu, komşunun külüne muhtaçtır.
- ★ Yüklem, söz grubundan da oluşabilir.
- Çantam, arabanın bagajındaymış.

Özne

- ✓ İş, oluş ya da durumu yapan veya cümledeki olanı karşılayandır.
- ★ Her cümlede, yazılı değildir.
- ★ Fiil cümlesinde işi yapandır.
- ★ İsim cümlesinde ilgili durumda olandır.
- ★ Yükleme sorulan “kim, ne?” ile bulunur.
- ★ Nesne ile karışmaması için yüklemden sonra örneğin “yapan kim, olan ne?” biçiminde sormamız daha doğru olur.
- Çocuklar bahçede neşeyle koşuyor.
- ★ Söz öbeği cümlede özne olabilir.
- Uzun boylu, genç biri kapıyı açtı.

Sözde Özne

- ✓ Kim tarafından eylemin yapıldığı belli olmadığında işten etkilenen unsurdur.
- Bu konu çok iyi anlaşıldı.

Gerçek (Açık) Özne

- ✓ Yüklem bildirdiği yargıyı gerçekleştiren ya da konusu olan varlığın açıkça ifade edildiği öznedir.
- Bu konuyu bize Aydın anlatacak.

Gizli Özne

- ✓ Cümlede bir sözcük olarak bulunmayan, yüklem çekiminden anlaşılan öznedir.
- Bu konuyu size anlatacağım. (anlatacak olan kim?) “Ben”

YARDIMCI ÖGELER

Nesne

- ✓ Öznenin yaptığı işten etkilenendir.
- ★ Yüklemi geçişli olan fiil cümlelerinde sadece vardır.
- ★ Özne ve yüklem arasında sorulan “ne, neyi, kimi?” sorularıyla bulunur.
- Bugün seni çok aradım.
- Fuardan kardeşime kitap aldım.
- ★ İki grupta incelenir:

Belirtili Nesne

- ✓ Yükleme sorulan “neyi, kimi?” sorularına cevap verendir.
- ★ Yükleme belirtme hâl ekiyle (-i) bağlanır.
- Bu maçı mutlaka izlemeliyim.

Belirtisiz Nesne

- ✓ “-i” belirtme hâl ekini almayan ve özne ile yüklem arasında sorulan “ne?” sorusuna cevap verendir.
- Adam bir çuval taşıyordu?

Uyarı:

- ✓ Özne ve nesneyi karıştırmamak için önce yüklemi, sonra özneyi, daha sonra da nesneyi bulmalıyız.

Dolaylı Tümleç (Yer Tamamlayıcısı)

- ✓ Cümlede yaklaşma, bulunma, uzaklaşma bildiren; yüklemi yer anlamıyla tamamlayandır.
- ★ “-e, -de, -den” ekleriyle oluşur.
- ★ Yükleme sorulan “kime, kimde, kimden; nereye, nerede, nereden; neye, neyde, neyden?” gibi sorularla bulunur.
- Başucumdaki saate baktım. Seninle evde konuşacağım.

Uyarı:

- ✓ İsmi “-e, -de, -den” hâl eklerini alan sözcükler, cümlede zaman veya durum bildirirse, zarf tümleci olur.
- Unutma, akşama seninle buluşacağız.”

Zarf Tümleci

- ✓ Yön, zaman, tarz, sebep, miktar, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlar.
- ★ Yükleme sorulan “ne zaman, nasıl, niçin, niye, neden, ne kadar, ne şekilde?” gibi sorularla bulunur.
- Batuhan bugün derse gelmedi. Tuğçe derslerine çok çalışırdı.
- ★ Aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri” vb. sözcükler isim hâl eki alınca cümlelerin farklı bir ögesi olur.
- Ahmet, dışarıya çıkmıştı. (dolaylı tüm.) Görevli, içeriye kontrol etti. (nesne)

Edat Tümleci (İlgeç)

- ✓ Yüklemin ne ile (hangi araçla), kimin ile, hangi amaçla, yapıldığını gösterir.
- ★ Yükleme sorulan “ne ile, ne için, kiminle, kimin için?” sorularıyla bulunur.
- O, yazılarını, dolma kalemle yazar. Bu araştırmayı arkadaşlarıyla yapmış. Bu yemekleri sizin için hazırladım.

Arasöz

- ✓ Ögenin açıklayıcısı olarak cümleye giren, iki virgül/çizgi arasında yer alan, çıkarıldığında anlamda daralmaya yol açmayan, bağımsız olarak da cümleye girebilen sözcüktür/sözcük grubudur.
- Dil, insanın en güçlü silahı, konuştuğça etkisini gösterir.
- ★ Ögenin açıklayıcısı ise ögeden sonra gelir. Açıklayıcısı değil ise cümlede bağımsız olarak kullanılır ve cümle dışı unsur olarak kabul edilir.
- O günün akşamı, sen de hatırlarsın, çay bahçesinde oturmuştuk.

5. Ünite

3. Bölüm:

Cümle Vurgusu

Vurgu Nedir?

- ☒ Konuşma veya okuma esnasında diğerlerinden daha baskılı söylenendir.

Fiil Cümlesinde Vurgu

- ✓ Vurgu, yüklemden önceki ögededir.
- ➔ Doğum günümde annem almıştı.
(Özne vurgulanmıştır.)

İsim Cümlesinde Vurgu

- ✓ Vurgu, yüklemidir.
- ➔ Bu konu diğerlerinden kolaydır.

Koşul Cümlesinde Vurgu

- ✓ Vurgu, koşul kipindedir.
- ➔ Dikkatlice dinlersen başarılı olursun.
(Vurgu, koşul ifadesindedir.)

Soru Cümlesinde Vurgu

Soru Kelimesi Olan Cümlede Vurgu

- ✓ Vurgu, soru anlamını sağlayan sözcüktedir.
- ➔ Sen, Burak'ı okulda ne zaman gördün? (Zarf tamlayıcısı vurgulanmıştır.)

Soru Eki Olan Cümlede Vurgu

- ✓ Vurgu, soru ekinden önce gelen ögededir.
- ➔ Dün, Burcu mu sizi buraya çağırdı? (Soru eki “Burcu”dan sonra gelmiştir; bu sözcük, yani özne vurgulanmıştır.)

Yüklemi Başta Olan Cümlede Vurgu

- ✔ Yükleme başta olan cümlede vurgu yüklem kendisidir.
- ➔ İnanma çocuksu masum yüzüne.

5. Ünite

4. Bölüm:

Fiillerde Çatı

Fiilde Çatı Nedir?

- ✔ Fiillin özne ve nesneye bağlı olarak kazandığı anlam ve girdiği biçimdir.
- ★ Çatı, sadece fiil cümlesinde aranır. İsim cümlesinde çatı aranmaz.

Özne – Yüklem İlişisine Göre Fiil Çatısı

- ✓ Öznenin, eylemin bildirdiği işi nasıl yaptığı önemlidir.
- ★ Özne-yüklem ilişkisine göre 4'e ayrılır:
1. Etken Fiil
 2. Edilgen Fiil
 3. Dönüslü Fiil
 4. İşteş Fiil
- ★ 8. sınıfta “Etken Fiil” ve “Edilgen Fiil” konularını bilmek yeterlidir.

Etken Fiil

- Fiilin, işi yapan gerçek bir öznesi var.
- Babam her gün kitap okuyor.
- Özne Yüklem
- Bu kitabı dün akşam beşte aldım.
- Gizli Özne = Ben Yüklem

Edilgen Fiil

- ✔ Fiilin, işi yapan gerçek bir öznesi yok.
- ★ Özne işi yapan değil, yapılan işten etkilenen durumundadır.
- ★ Fiil, fiil köküne “-I” veya “-n” eklerinin getirilmesiyle oluşturulur.
- ➔ Futbolcu kırmızı kartla oyundan atıldı.
Sözde Özne Yüklem

Nesne – Yüklem İlişkisine Göre Fiil Çatısı

- ✓ Fiilin nesneye ihtiyacı olup-olmaması önemlidir.
- ★ Nesne-yüklem ilişkisine göre 4'e ayrılır:
 1. Geçişli Fiil
 2. Geçişsiz Fiil
 3. Oldurgan Fiil
 4. Ettirgen Fiil
- ★ 8. sınıfta “Geçişli Fiil” ve “Geçişsiz Fiil” konularını bilmek yeterlidir.

Geçişli Fiil

- ✓ Fiilin ya nesnesi var ya da alabilir.
- ★ Yükleme sorduğumuz “neyi, kimi, ne?” sorularına cevap verirler.
- İçeriden su getirdi.
Hakem kaleciyi maçtan attı.
- ★ Bazı cümlelerde, fiiller geçişli olduğu hâlde nesne bulunmayabilir.
- Yolcular durakta bekliyor.
“Neyi?” sorusuna cevap verir sayılır.
Çünkü beklenen dolmuş/otobüs var.

Geçişsiz Fiil

- ✓ Fiili nesne alan, yani “ne, neyi ve kimi?” sorularına cevap verendir.
- Dayımlar bugün tatile gidiyor.
Ali’nin sözlerine çok güldük.

5. Ünite**5. Bölüm:****Cümle Çeşitleri****YÜKLEMİNİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER****Fiil Cümlesi**

- ✓ Yüklemi, çekimli bir fiildir.
- ★ Fiil cümlesini “-mak, -mek” mastar ekini kullanarak belirleyebiliriz.
- Az ateş çok odunu yakar.
“yakmak” anlamlı, öyleyse fiilmi.
- ★ Yüklem fiilliliğini, sözcüğün yapım eki almış son hâlde aramalıyız.
- Ava giden avlanır.
 - ◆ Yüklem “avlanır” sözüdür.
 - ◆ “av” değil, yapım eki almış son hâline yani “avlan-”.
 - ◆ “avlanmak” anlamlı, öyleyse fiilmi.

İsim Cümlesi

- ✓ Yüklemi, ek eylemle çekimli isimdir.
- Her işin başı sağlıktır.
 - ◆ “sağlık” sözcüğü isimdir.
 - ◆ Teyzesinin oğlu öğretmenmiş.
 - ◆ “öğretmen” sözcüğü isimdir.
- ★ İsim soylu sözcükler de olur.
- Bu kitapların hepsi şizinmiş.
 - ◆ “şizinmiş” sözcüğü zamirdir.
- ★ Sesteş (eş sesli) sözcüklere dikkat etmemiz gerekir.
- Artık vakit çok geç.
 - ◆ “geç=erken” sözcüğü bir isimdir.
 - ◆ Köprüden sen de geç.
 - ◆ “geç” sözcüğü ise bir fiildir.

**YÜKLEMİNİN YERİNE GÖRE CÜMLELER
(Ögelerinin Dizilişine Göre Cümleler)****Kurallı (Düz) Cümle**

- ✓ Yüklemi sonda olan cümledir.
- Bu filmi daha önce izlemiştim.
- ★ Yüklemi yanlış belirlerlemeyin.
- Sizi arayan bendim.
 - ◆ Yüklem “arayan” sözcüğü değildir.
 - ◆ Yüklem çekimli unsurdan oluşur.
 - ◆ Yüklemi “bendim” sözcüğüdür.

Devrik Cümle

- ✓ Yükleme sonda değildir.
- Göçebeler buraya kurarmış çadırlarını. Açılan bir gülsün sen. Hoyrattır bu akşamüstüler.

Eksilteli Cümle

- ✓ Yükleme yoktur.
- ★ Cümlelerin sonunda üç nokta (...) bulunur.
- Senin yanında ne dert, ne tasa...

ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER**Olumlu Cümle**

- ✓ Eylemin yapıldığını veya olmanın gerçekleştiğini anlatır.
- Kırtasiyeden kalem aldı. Bugün hava güzeldi. Geçen hafta dedesi vefat etmiş.

Olumsuz Cümle

- ✓ Eylemin yapılmadığını veya gerçekleşmediğini anlatır.
- Kırtasiyeden kalem almadı.
- ★ Yalnızca “-ma, -me” ekleriyle değil “yok, ne ... ne ..., değil” gibi sözcüklerle veya “-sız, -siz, -suz, -süz” gibi eklerle de olur.
- Bugün hava güzel değildi. Bu yemek çok tuzsuz. Bu kitap bende yok.
- ★ “yok, değil, -ma, -me, -sız, -siz...” gibi olumsuzluk bildiren unsurları aldığı hâlde anlamca olumlu cümleler var.
- Çözemeyecek değilim. (çözdüm) Orada beni tanıyan yok değil. (var) Bu çocuk akılsız değil. (akıllı)
- ★ Bazı cümleler ise şekilce olumlu olduğu hâlde anlamca olumsuz olabilir.
- Bu havada denize mi girilir! (girilmez) Bu sözü söyler miyim? (söylemem) Evde ne odun var ne kömür. (yok)

Soru Cümlesi

- ✓ Bir duyguyu/düşünceyi soru yoluyla anlatan veya soru yoluyla bilgi alan.
- Sınav kaçta başlayacak? Bu soruyu kim çözebilir?
- ★ Bir cümlelerin soru cümlesi olabilmesi için o cümleyi okuduğumuzda cevap verme ihtiyacı hissetmeliyiz.
- Oraya nasıl gideceğimi bilmiyorum.

Ünlem Cümlesi

- ✓ Korkuyu, sevinci, şaşkınlığı, coşkuyu, hayranlığı, vb. dile getirir.
- “A, sen yine mi geldin?” (şaşma) “Aman çukura düşmeyelim!” (uyarma) “Yazık, çocuk annesiz kalmış!” (acıma) “Oğlum, kitabı getirsenel!” (seslenme)

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

- ✓ Bu konuyu daha iyi anlamak için “temel cümle” ve “yan cümle” kavramlarını açıklamakta yarar var.

Temel Cümle:

- ✓ Yüklemdir.
- Sokakta kartopu oynadık. Ümit, fakirin ekmeğidir.

Yan Cümlecik:

- ✓ Tam bir yargı bildirmeyen, fiilimsilerle ya da çekimli bir fiille kurulan, temel cümlelerin ögesi olarak görev yapan söz ya da söz öbekleridir.
- Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
yan c. (özne) temel c. (yüklem)

Basit (Tek Yüklemlili) Cümle**“yüklem”**

- ✓ Tek yargı bildiren cümledir.
- ★ Tek yüklemden oluşur.
- ★ Sözcük olarak fiilimsi (eylemsi) yoktur.
- Çömlekçi suyu saksıdan ıçer. Akıl için yol birdir.
- ★ Basit cümle kısa cümle demek değildir.
- Eylül sonu ile ekim başlarında bu yaylalar şiddetli soğukların etkisine girerdi.

Birleşik Cümle

“yüklem + fiilimsi”

- ✓ Tek yüklemi ve bu yükleme bağlı en az bir yan cümlecği bulunur.

Girişik Birleşik Cümle

(Fiilimsi Bulunan Cümle)

- ✓ Yan cümlesi fiilimsilerle kurulandır.
- ★ Fiilimsinin yer aldığı bölüm yan cümle, yüklem bulundugu bölüme de temel cümledir.
- ★ Kaç tane fiilimsi varsa o kadar yan cümle vardır.
- Son gülen iyi güler.
yan c. temel c.
(özne) (yüklem)

Ki'li Birleşik Cümle

(İlgi Cümlesi)

- ✓ İki tane yargısı var ve yargıları birbirine “ki” bağlacı ile bağlanılır.
- Görüyorum ki ders çalışıyorsun.
temel cümle yan cümle
- ★ Ki'li birleşik cümleler Türkçenin söz dizimine uygun değildir.
- “Ders çalıştığını görüyorum.”
yan cümle temel cümle
(nesne) (yüklem)

Şartlı Birleşik Cümle

- ✓ Yan cümlecik temel cümleye şart anlamı katarak bağlanmıştır.
- ★ Yan cümlecik sadece “-se, -sa” ekiyle oluşturulur.
- Dikkatli dinlersen konuyu anlarsın.
yan cümle temel cümle

İç İçe Birleşik Cümle

(Cümle İçinde Cümle)

- ✓ Bir temel cümle ile onun içinde kullanılan yardımcı cümleden oluşur.
- ★ Yardımcı cümle, bağımsız bir cümledir.
- ★ Yardımcı cümle, tırnak içerisinde veya sonuna virgül konularak da yazılabilir.
- Doğrusu bu olmalı, dedi.
yardımcı cümle temel cümle

Sıralı Cümle

(Birden Çok Yüklemlili Cümle)

- ✓ Basit ya da birleşik yapıli birden fazla cümleli bir birine virgül (,) veya noktalı virgülle (;) bağlanmasıdır.
- ★ En az iki yüklemi vardır.
- Demir ıslanmaz, deli ıslanmaz.
Ağaca dayanma, kurur;
adama dayanma, ölür.

Bağımlı Sıralı Cümle

- ✓ Sıralı cümlelerde herhangi bir öge ortaklığının olmasıdır.
- Babam Bursa'ya gitti, biz de gideceğiz.
dol. tüml.
- ♦ Dolaylı tümleçler ortak
 - Babam Bursa'ya gitti.
 - Biz de Bursa'ya gideceğiz.

Bağımsız Sıralı Cümle

- ✓ Sıralı cümlelerde herhangi bir öge ortaklığı yoktur.
- ★ Anlamca bir ortaklık söz konusudur.
- Bin dost az, bir düşman çok.
özne yük. özne yük.

Bağlı Cümle

- ✓ Aralarında anlam ilgisi bulunan basit veya birleşik cümlelerin bağlaçlarla birbirine bağlanmasıyla oluşur.
- ★ “ama, fakat, yalnız, ve, veya, ne...ne..., hem...hem...” gibi bağlaçlarla oluşturulur.
- Hem çalışıyorum hem okuyorum.
Çok çalıştı, fakat başaramadı.
- ★ İçinde bağlaç bulunan her cümle bağlı cümle değildir.
- ★ Bağlaçlar yüklemli bir birine bağlıyorsa orada bağlı cümle vardır.
- Ne annesine ne babasına haber vermiş.
Bu, bağlı bir cümle değildir.
 - ♦ “ne... ne...” bağlacı yüklemli değil, dolaylı tümleçleri (annesine, babasına) birbirine bağlamıştır.
 - ♦ Bir yüklemi olduğu için basit cümledir.

6. Ünite: Söz Sanatları ve Metin Türleri

1. Bölüm: Söz Sanatları

Söz Sanatları (Edebî Sanatlar) Nedir?

- ✓ İfadeye zenginlik katmak, etkisini artırmak ya da az sözle çok şey ifade etmektir.

Abartma (Mübalağa)

- ✓ Bir şeyin niteliklerini veya bir olayı olduğundan fazla büyüterek veya küçülterek anlatmadır.
- Çantayı taşımaktan kolum koptu.
 - ◆ Fiziksel olarak kolun koptuğunu değil, “çok yorulduğunu” anlatmaktadır.
- Bir ah çeksem dağı taşı eritir.
 - ◆ Gerçekte gözyaşı dağları eritmez.

Benzetme (Teşbih)

- ✓ Aralarında ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesidir.
- ★ İlgi kurulan varlıklar arasındaki ilişki benzetme yapmadan evvel bilinir.
- ★ Tam bir benzetmede dört unsur vardır:
 - ◆ Benzeyen: Zayıf unsur.
 - ◆ Benzetilen: Kuvvetli unsur.
 - ◆ Benzetme yönü: Özellik/Nitelik
 - ◆ Benzetme edatı: “gibi, kadar” vb.

<u>Serkan</u>	<u>keçi</u>	<u>gibi</u>	<u>inatçıdır.</u>
Benzeyen	Benzetilen	B.Edatı	B.Yönü

Kişileştirme (Teşhis)

- ✓ İnsan dışındaki varlıklara insana özgü özelliklerin verilmesidir.
- Köyün çayı boş yere akmaktan sıkılıyor, bir bostanı sulayacağı günlerin gelmesini iple çekiyordu.
 - ◆ Bu cümlede “köyün çayı” kişileştirilmiştir.
 - ◆ “Sıkılmak”, “iple çekmek (sabırsızlıkla beklemek)” insana özgü niteliklerdir.

Konuşturma (İntak)

- ✓ İnsan dışındaki varlıkları konuşurma, onların ağzından söz söylemedir.
- ★ İntak (konuşurma), genellikle teşhis (kişileştirme) sanatı ile birlikte kullanılır.
- Google: Ben her şeyi bilirim.
Facebook: Ben herkesi tanırım.
İnternet: Ben olmasam ikiniz de işe yaramazsınız!
Elektrik: Tartışmayı fazla uzatmayın yoksa hepinizin fişini çekerim!

6. Ünite

2. Bölüm:

Düz Metin Türleri

OLAY YAZILARI

- ✓ Bir olayın, yer ve zaman belirtilerek, kahramanların çevresinde anlatılması.
- ★ Öyküleyici anlatım kullanılır.
- ★ Romanda betimleyici anlatım da var.

Hikâye (Öykü)

- ✓ Olmuş/Olabilecek olayın belli bir plan çerçevesi içinde yer ve zamana bağlı olarak anlatımıdır.
- ★ Yaşanmış/Yaşanabilir bir olaydır.
- ★ Dar bir zaman dilimini kapsar.
- ★ Olayla ilgili yer ve zaman bellidir.
- ★ Romana göre kısadır.
- ★ Karakter sayısı azdır.
- ★ Serim/Giriş, düğüm/gelişme ve çözüm/sonuç bölümlerinden oluşur.
- ★ Olay, başlangıçtan sonra doğru giden bir olayın bir anlık parçasıdır.

Roman

- ✓ Toplumların ve fertlerin başından geçmiş veya geçmesi mümkün olayları ayrıntılarıyla anlatır.
- ★ Yaşanmış/Yaşanabilir olaylar anlatılır.
- ★ Geniş bir zaman dilimini kapsar.
- ★ Olayla ilgili yer ve zaman bellidir.
- ★ Hikâyeye göre uzundur.
- ★ Karakter sayısı fazladır.

Hikaye ile Roman Arasındaki Farklar:

- 1 Hikâye, romandan kısadır.
- 2 Hikâyede temel öge olay, romanda ise karakter, yani kişidir.
- 3 Hikâyede tek olay bulunur, romanda ise birbirine bağlı olaylar zinciri vardır.
- 4 Hikâyede kahramanların tanıtımında ayrıntıya girilmez, romanda ise girilir.
- 5 Öyküde, olayın geçtiği yer (çevre) sınırlıdır, romanda ise geniştir.
- 6 Hikâyede anlatım yalındır, romanda ise ağır ve sanatlıdır.

Fabl (Öykünce)

- ✓ İnsan dışındaki varlıklara insan özelliği verilerek başlarından geçen olayların ibretlik şekilde kısaca anlatılmasıdır.
- ★ Ders verme amacı var.
- ★ Genellikle hayvan/bitki konuşturulur.
- ★ Kahramanları insanlar gibi düşünür, konuşur ve davranır.

Masal

- ✓ Olağanüstü olaylarla süslü, olağanüstü kişilerin başından geçen, zaman ve yer kavramları belirli olmayan hayalî olayların anlatılmasıdır.
- ★ Eğitcilik ve öğreticilik esastır.
- ★ Olaylar gerçeğe uymaz.
- ★ Kahramanlar olağanüstü özelliklere sahiptir.
- ★ Yer ve zaman belirsizdir.
- ★ Tekerlemeye başlar.
- ★ Karakterler; cinler, periler, devler ve hayvanlar olabilir.
- ★ İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- ★ Evrensel konular ve mesajlar içerir.

Destan

- ✓ Bir ulusun kahramanlıklarını, savaşlarını, büyük toplumsal olaylarını genellikle şiir/nazım biçiminde anlatır.
- ★ Yazı türleri içinde en uzun olanıdır.
- ★ Efsaneden sonra bilinen en eski türdür.
- ★ Sözlü edebiyat ürünüdür; ancak sonradan yazıya geçirilen de vardır.
- ★ Olağanüstü olaylar ve kahramanlar var.
- ★ Kahramanları tanrısal nitelikler taşır.
- ★ Doğal ve yapay olarak ikiye ayrılır:
 - a. Doğal Destanlar
Halk ozanlarının büyük toplumsal olayları anlattıkları destanlardır. Yazarı belli değildir, yani anonimdir.
 - b. Yapay (Sunî) Destanlar
Yazarı belli olan, daha yakın zamanda yazılan ve olağanüstü durumlara daha az yer veren destan türüdür.

Anı (Hatıra)

- ✓ Yaşanmış olayların, üzerinden zaman geçtikten sonra yazıldığı yazı türüdür.
- ★ Bir kişinin yaşadığı veya tanık olduğu olaylar anlatılır.
- ★ Yazar, olayları kendi bakış açısından anlatır.
- ★ Geçmişe ışık tutar.
- ★ Tarihsel olayların öğrenilmesine katkıda bulunur.

Günlük (Günce)

- ✓ Yazarın yaşamı boyunca günü gününe tarih atarak yazdığı günlük notlardır.
- ★ Günü gününe, tarih belirtilerek yazılır.
- ★ Kısa yazılardır.
- ★ Yazarın yaşamından izler taşır.
- ★ İçten ve sevecendir.
- ★ Anlatımda “iç konuşma” yöntemi kullanılır.

Günlük ile Anı Arasındaki Farklar:

- 1 Günlükte olaylar günü gününe yazılırken anı da geçmişteki olaylar anlatılır.
- 2 Günlük geleceğe yönelik, anı ise geçmişe yöneliktir.

DÜŞÜNCE YAZILARI

- ✓ Bir toplumu; sosyal, siyasal, bilimsel vb. konularda düşündürmek amacıyla bir kısmı kişisel düşünceler olurken bir kısmı ispatlanmış gerçeklere dayanarak yazılan yazılardır.
- ★ Düşünce yazılarında açıklayıcı ve tartışmacı anlatım teknikleri kullanılır.
- ★ Fikri alt yapısı olan türler olması sebebiyle de düşünceyi geliştirme yollarından sayısal verilerden yararlanma, tanık gösterme, örneklendirme ve karşılaştırmalara sık sık başvurulur.

Deneme

- ✓ Bir yazarın herhangi bir konu üzerinde, özel görüş ve düşüncelerini iddiasız, kesin kurallara varmaksızın anlattığı yazılardır.

- ★ Konu sınırlaması yoktur.
- ★ Anlatılanı kanıtlama kaygısı yoktur.
- ★ Yazar kendi içiyle yaptığı konuşmaları yazıya geçirir.
- ★ Anlatılanlar kesin bir sonuca bağlanmaz.
- ★ Kişisel ve kendine özgülük vardır.

Makale

- ✓ Herhangi bir konuda bilgi vermek veya bir gerçeği savunmak için yazılan yazılardır.
- ★ Temel ögesi fikirdir.
- ★ İnceleme ve araştırmaya dayanır.
- ★ Bir tezi savunmak, desteklemek amacı taşır.
- ★ Bilimsel verilerden yararlanır.
- ★ Gazete ve dergi yazısıdır.

Eleştiri (Tenkit)

- ✓ Bir sanat eserinin olumlu ya da olumsuz yanlarını somut verilere dayanarak yargılayıp eserin gerçek değerini ortaya koymak amacıyla yazılan yazı türüdür.
- ★ Bir eseri tanıtmayı amaçlar.
- ★ Eleştiri yapan kişiye eleştirmen denir.
- ★ Değerlendirme yazılarıdır.
- ★ Eserin hem olumlu hem de olumsuz yanları bir arada verilir.
- ★ Amacı, okuyucuya ve yazara kılavuzluk yapmaktır.

Fıkra (Köşe Yazısı)

- ✓ Bir yazarın, herhangi bir konu üzerinde, kişisel anlayış, görüş ve düşüncelerini güzel bir üslupla, hiçbir kanıtlama gereği duymadan anlattığı yazı türüdür.
- ★ İki tür fıkra vardır:
 - 1-) Gazete fıkraları,
 - 2-) Nükteli hikâyecik türündeki fıkralar.
- ★ Gülmece yazılardan olan fıkraları, gazete yazı türü olan fıkrayla karıştırmamalıyız.
- ★ Gazete yazısıdır.

- ★ Yazar düşüncelerini kanıtlama yoluna gitmez.
- ★ Dil doğaldır.
- ★ Günlük deyimlere, yer yer nükteli sözlerle yer verilir.
- ★ Okuyucuyla sohbet ediyormuş havası hâkimdir.

Fıkra ile Makale Arasındaki Farklar:

- 1 Makalede ispat vardır, ciddi bilimsel bir dil kullanılır; fıkra ise daha serbest ve mizahi öğeler içerir ve ispat yoktur.
- 2 Makalede yazar doğruyu, fıkra ise kendi doğrusunu anlatır.

Söyleşi (Sohbet)

- ✓ Yazarın, gündelik olaylarla ilgili düşüncelerini, okuyucu ile karşı karşıya oturup konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde yazdığı yazılardır.
- ★ Karşılıklı konuşma havası içinde yazılır.
- ★ Belirli konusu yoktur.
- ★ Gazete ve dergi yazılarıdır.
- ★ Yazarın kişisel düşüncesi ağırlıktadır.
- ★ En önemli özelliği, samimi bir üslupla kaleme alınmasıdır.
- ★ Yazarın öğretme ve kanıtlama amacı yoktur.

BİLDİRME YAZILARI

- ✓ Bir bilgiyi iletmek; bir yeri, kişiyi veya ürünü tanıtmak; istek ve şikâyetle bulunmak amacıyla yazılandır.

Biyografi (Yaşam Öyküsü)

- ✓ Tanınmış, eserler yazmış, ün bırakmış kişileri tanıtmak amacıyla yazılandır.
- ★ Önemli şahısların hayatı başkası tarafından anlatılır.
- ★ Anlatılan kişinin hayatı tarih sırasına göre ele alınır.
- ★ Kurgusal değildir, gerçekçidir.
- ★ Üçüncü kişinin ağzıyla anlatılır.

Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)

- ✓ Bir insanın, kendi hayatını kendisinin yazdığı eserlerdir.
- ★ Kaynak olarak kişi kendisini ve aile büyüklerinden aldığı bilgiyi kullanır.
- ★ Birinci kişinin ağzıyla anlatılır.

Haber

- ✓ Belli bir zaman içerisinde geçen olayları anında okuyucuya bildiren gazete yazısıdır.
- ★ Gazetelerde haber toplayan kişilere muhabir denir.
- ★ Haber yazılarında temel ilke nesnelliktir.
- ★ Bir haber yazısı 5N1K (kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin?) sorularına cevap vermelidir.
- ★ Haber; ilginç, yeni, doğru ve önemli olmalıdır.

Röportaj

- ✓ Gazetecilerin bir yeri, bir kurumu ziyaret ederek o yerin özelliklerini, orada gördüklerini, kişisel düşünceleriyle birleştirip fotoğraflarla belgeleyerek kaleme aldıkları yazılardır.

Reklam

- ✓ Bir malı, bir ürünü çeşitli iletişim araçları yoluyla ilgilenecek olanlara veya kitlelere duyurmak ve tanıtmak amacıyla hazırlanan yazılı veya görsel içeriktir.
- ★ Amaç genellikle bir malın çok satılmasını sağlamaktır.
- ★ İlgi çekici ve etkileyici olmalıdır.
- ★ Günümüzde reklamcılık pek çok bilim dalından faydalanan bir iş kolu olmuştur.
- ★ Reklam yazarlığı da ayrı bir çalışma alanıdır.

Dilekçe

- ✓ Bir isteği, bir şikâyeti duyurmak veya bir konuda bilgi vermek, bilgi istemek için yazılan başvuru yazısıdır.

Dilekçe YazarkenDikkat Edilmesi Gereken Kurallar:

- 1 Konular kısa ve öz olarak belirtilir.
- 2 Ciddi, ağırbaşlı bir dil kullanılır.
- 3 Çizgisiz, beyaz dosya kâğıdına daktiloyle (bilgisayarla) veya dolmakalemlle, okunaklı el yazısıyla yazılmalı ve kâğıdı iyi ortalamak gerekir.
- 4 Sağ üst köşeye tarih yazılır.
- 5 Verilen kurumun adı başa yazılır. Kurum adının sağ altına kurumun bulunduğu ilçe ve il adı yazılır.
- 6 Sonra konunun belirlendiği metin bölümüne geçilir. Bu bir şikâyet ise sağlam kanıtlara dayandırılmalıdır. Eğer iş isteme ise öğrenim durumu, yaş, kısa bir özgeçmiş, kurumca aranan seçkin nitelikler açıkça belirtilmelidir.
- 7 Ardından arz bölümüne geçilir. Bu bölümde dilekçede bir durum belirtiliyorsa, son cümle “... bilgilerinize saygılarımla sunarım/arz ederim.”, bir istek belirtiliyorsa “Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.” gibi ifadeler kullanılarak dilekçenin metin kısmı tamamlanır.
- 8 Bitiminde sağ alt köşeye dilekçe sahibinin ad-soyadı yazılır ve ismin üst kısmındaki boşluğa imza atılır.
- 9 Sol alt köşeye açık adres yazılmalıdır.
- 10 Adresin altına eğer varsa dilekçemizde başvuruyla ilgili ekler “Ek 1:...,2...” şeklinde alt alta belirtilerek yazılır.

